

BOSNA I HERCEGOVINA
Konkurencijsko vijeće

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Конкуренцијски савјет

Rješenje

**po Zahtjevu za pokretanje postupka privrednog subjekta Unifarm d.o.o. Lukavac protiv Vlade
Unsko-sanskog kantona**

**Sarajevo,
april, 2023. godine.**

Broj: UP-06-26-3-018-29/22
Sarajevo, 06.04.2023. godine

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na osnovu člana 25. stav (1) tačka e) i člana 42. stav (1) tačka a) Zakona o konkurenciji („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 48/05, 76/07 i 80/09), člana 105. Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), a po Zahtjevu za pokretanje postupka privrednog subjekta Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac, protiv Vlade Unsko-sanskog kantona, Alije Đerzeleza broj 2, 77 000 Bihać, radi postojanja zabranjenog sporazuma u smislu člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji, na 120. (stotinudvadesetoj) sjednici održanoj dana 06.04.2023. godine, donijelo je

R J E Š E N J E

1. Odbija se Zahtjev privrednog subjekta Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac, protiv Vlade Unsko-sanskog kantona, Alije Đerzeleza broj 2, 77 000 Bihać, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma u smislu člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.
2. Obavezuje se privredni subjekat Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac da isplati iznos od 561,60 KM na ime troškova postupka u roku od 8 (osam) dana od prijema ovog Rješenja.
3. Odbija se zahtjev privrednog subjekta Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac, za naknadom troškova postupka, kao neosnovan.
4. Obavezuje se privredni subjekat Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac da plati administrativnu taksu na Rješenje, u iznosu od 1.500,00 KM, u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.
5. Ovo Rješenje će biti objavljeno u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

O b r a z l o ž e n j e

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Konkurencijsko vijeće) je dana 09.08.2022. godine, zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka (u daljem tekstu: Zahtjev) od strane privrednog subjekta Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac, Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu: Unifarm ili Podnosilac zahtjeva), koga zastupa advokat Zlatan Balta iz Advokatskog društva „Legal Partners“ d.o.o. Sarajevo, Zmaja od Bosne broj 12c, 71 000 Sarajevo, protiv Vlade Unsko-sanskog kantona, Alije Đerzeleza broj 2, 77 000 Bihać, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog sporazuma u smislu člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 48/05, 76/07 i 80/09) (u daljem tekstu: Zakon o konkurenciji).

Kompletiranjem predmetnog Zahtjeva, Konkurencijsko vijeće je na osnovu člana 28. stav (3) Zakona dana 12.10.2022. godine izdalo Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva, broj: UP-06-26-3-018-2/22.

Na osnovu dokumentacije dostavljene uz Zahtjev, Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da nije moguće bez provedenog postupka utvrditi postojanje povrede Zakona o konkurenciji na koje Podnosioci zahtjeva ukazuju, te je donijelo Zaključak o pokretanju postupka dana 12.10.2022. godine, pod brojem: UP-06-26-3-018-4/22. U skladu sa relevantnim odredbama Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće je dostavilo Zaključak o pokretanju postupka punomoćniku Podnosioca zahtjeva. Konkurencijsko vijeće je u skladu sa članom 33. stav (1) Zakona o konkurenciji, dostavilo Zaključak o pokretanju postupka i Zahtjev Protivnoj strani, aktom broj: UP-06-26-3-018- 9/22.

Usmena rasprava održana je dana 28.12.2022. godine u prostorijama Konkurencijskog vijeća uz prisustvo punomoćnika Podnosioca zahtjeva, advokata Zlatana Balte iz Sarajeva i direktora Unifarma, Sabita Omića, te punomoćnika Protivne strane, advokata Džemila Sabrihafizovića iz Sarajeva.

1. Stranke u postupku

Stranke u postupku su privredni subjekat Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac i Vlada Unsko-sanskog kantona, Alije Đerzeleza broj 2, 77 000 Bihać.

1.1. Privredni subjekat Unifarm

Privredni subjekat Unifarm d.o.o. Lukavac, Novo naselje bb, 75 300 Lukavac je registrovan u Općinskom sudu u Tuzli pod matičnim brojem upisa: 1-12681 u vlasništvu je fizičkog lica, Omić Sabita.

Osnovne registrovane djelatnosti Unifarma su distribucija i promet lijekova na veliko. Privredni subjekat Unifarm je zastupnik lijekova stranih proizvođača i to: Replek Farm DOOEL Skoplje, Sjeverna Makedonija, Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S., Republika Turska i Deva Holding A.S., Republika Turska.

1.2. Vlada Unsko-sanskog kantona

Vlada Unsko-sanskog kantona, Alije Đerzeleza broj 2, 77 000 Bihać, kao donosilac Odluke o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj 8/22), čije utvrđivanje ništavosti se traži u predmetnom postupku.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je tokom postupka primijenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 18/06 i 34/10), i odredbe Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16) (u daljem tekstu: Zakon o upravnom postupku) u smislu člana 26. Zakona o konkurenciji.

Također, Konkurencijsko vijeće je konsultovalo i odredbe: Zakona o lijekovima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 109/12) (u daljem tekstu: Zakon o lijekovima FBiH), Pravilnika o bližim kriterijima za izbor lijekova, postupku i načinu izrade liste lijekova u Federaciji Bosne i Hercegovine, načinu stavljanja i skidanja lijekova sa liste lijekova, obavezama Ministarstava zdravstva, Zavoda zdravstvenog osiguranja, te proizvođača i prometa lijevika uvrštenih na liste lijekova, kao i korištenje lijekova („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 45/13 i 7/19) (u daljem tekstu: Pravilnik o bližim kriterijima) i Odluke o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja Unsko-

sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj 8/22) (u daljem tekstu: Odluka o listi lijekova iz 2022. godine).

3. Postupak po Zahtjevu za pokretanje postupka

U svom Zahtjevu, Podnosioci zahtjeva, opisuju činjenično stanje i okolnosti koje su razlog za podnošenje Zahtjeva te ukratko navode sljedeće:

- Privredni subjekat Unifarm se bavi distribucijom i stavljanjem na tržište lijekova različitih proizvođača lijekova. Unifarm je zastupnik lijekova stranih proizvođača i to: Replek Farm DOOEL Skoplje, Sjeverna Makedonija (u daljem tekstu: Replek), Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S., Republika Turska (u daljem tekstu: Biofarma) i Deva Holding A.S., Republika Turska (u daljem tekstu: Deva).
- Privredni subjekat Unifarm navodi da je Vlada Unsko-sanskog kantona, Alije Đerzeleza broj 2, 77 000 Bihać (u daljem tekstu: Vlada ili Protivna strana) prilikom sačinavanja Odluke o listi lijekova iz 2022. godine neosnovano izostavila 29 lijekova privrednog subjekta Unifarm koji se izdaju na teret Zavoda zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona (u daljem tekstu: Zavod), čime je postupila protivno članu 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji.
- Izostavljenjem lijekova Podnosioca zahtjeva sa Nove Pozitivne liste A Liste lijekova USK koja je sastavni dio Odluke o listi lijekova iz 2022. godine, Vlada je diskriminirala i stavila Podnosioca zahtjeva u nepovoljan položaj u odnosu na domaće proizvođače, te onemogućila pristup relevantnom tržištu uvrštavanja lijekova na pozitivnu listu lijekova koji se propisuju i izdaju osiguranim osobama na teret Zavoda u Unsko-sanskom kantonu, odnosno direktno ga isključila sa navedenog tržišta, čime je smanjena mogućnost izbora lijekova za pacijente.
- U skladu sa članom 8. Zakona o lijekovima, na kantonalne liste lijekova obavezno moraju biti uvrštene sve grupe lijekova koje propisuje federalna lista, a dodatne grupe lijekova mogu biti uvrštene na pozitivnu listu kantona samo ako kanton ima dovoljno sredstava da snosi takav trošak. Na kantonalne pozitivne liste lijekova se uvrštavaju konkretni lijekovi proizvođača lijekova, sa njihovim zaštićenim nazivima (imenima).
- Za proizvođače lijekova je uvrštavanje na pozitivnu listu lijekova izuzetno značajno, jer postoje određene vrste lijekove koji zbog svojih karakteristika, načina primjene ili cijene se plasiraju isključivo ili u najvećoj mjeri na teret zavoda zdravstvenog osiguranja. Ako se takav lijek izostavi sa pozitivne liste lijekova, to de facto znači da će prestati njegova prodaja na tržištu, odnosno da se on izbacuje sa tržišta, čime će nestati konkurencija lijekova na tržištu.
- Bitno je naglasiti da svi lijekovi iste kategorije/vrste lijeka, bez obzira od kojeg su proizvođača, na pozitivnoj listi lijekova imaju identičnu cijenu.
- Naime, cijene svih lijekova iste vrste (istog generičkog naziva) svih proizvođača koji su uvršteni na pozitivnu listu lijekova su identične, s obzirom da su to cijene koje su određene od strane nadležnog zavoda za zdravstveno osiguranje (napomena: u samoj listi pozitivnih lijekova može biti prikazana različita cijena, međutim to je samo zbog razlika u pakovanjima, npr. zbog razlike u broju tableta u pakovanju, broju doza ili u jačini aktivne supstance, ali kada se izjednače te razlike

u pakovanjima, cijena po količini lijeka, npr. po jednoj tableti ili po istoj jačini lijeka je identična, što znači da suštinski ti lijekovi imaju iste cijene), a što je i definisano Odlukom Listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 33/19, 56/19, 98/19 i 69/20) (u daljem tekstu: Odluka o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja FBiH).

- Ovo dalje znači da za nadležni zavod zdravstvenog osiguranja nema nikakve razlike, te nema povećanja troškova bez obzira na broj lijekova koji je uvršten na pozitivnu listu lijekova, jer svi lijekovi imaju identične cijene. Trošak zavoda zdravstvenog osiguranja ovisi od broja pacijenata i broja terapija koje im trebaju, te je u tom smislu za zavod svejedno da li se na listi nalazi 5 ili 10 lijekova iste vrste, jer jedan pacijent će koristiti samo jedan lijek istovremeno.
- Ovo također znači da za zavodi zdravstvenog osiguranja nemaju povećanja troškova ako je veći broj lijekova na pozitivnoj (esencijalnoj) listi - bez obzira da li se na listi za određenu kategoriju nalazi 3 ili 30 lijekova, troškovi su za zavod isti, jer su cijene svih tih lijekova identične, a pacijentu se svakako propisuje samo jedan lijek.
- Podnosilac zahtjeva ističe da kada se uvrste lijekovi na pozitivnu listu, distributer lijekova ima obavezu održavanja zaliha koje pokrivaju vremenski period koji je određen od zavoda zdravstvenog osiguranja (npr. 3 mjeseca), radi osiguranja stabilnosti ponude lijekova, što dodatno ide u korist pacijentima.
- Dakle, ne postoji nikakva prednost za Zavod u smanjenju broja lijekova u određenim kategorijama (ATC grupama) Nove Pozitivne Liste lijekova USK, s obzirom da su isti troškovi bez obzira na broj lijekova na listi.
- Sa druge strane, izbacivanje određenih lijekova sa liste predstavlja ograničenje broja dostupnih lijekova pacijentima i predstavlja sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu, jer se određeni lijekovi direktno izbacuju sa relevantnog tržišta čime se smanjuje broj dostupnih konkurentskih lijekova, a što je suprotno članu 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji.
- Dana 07.10.2021. godine na web stranici Vlade objavljen je Javni poziv proizvođačima lijekova/nosiocima dozvole za stavljanje lijeka u promet da podnesu zahtjev za uvrštavanje pojedinačnih lijekova na Pozitivnu Listu lijekova Unsko-sanskog kantona.
- Javnim pozivom je također propisano da zainteresirani proizvođači lijekova, odnosno nosioci dozvole za stavljanje lijeka u promet, koji su podnijeli zahtjeve i dostavili kompletiranu dokumentaciju po javnom pozivu od 11.05.2020. godine nisu u obavezi podnositi nove zahtjeve ako podaci i dokumentacija o lijeku nisu mijenjani u međuvremenu.
- Vlada je dana 25.03.2022. godine donijela Odluku o listi lijekova iz 2022. godine, kojom je propisana nova Pozitivna A Lista lijekova za Unsko-sanski kanton koja se primjenjuje od dana 31.03.2022. godine, te se njome stavlja van snage prethodna Odluka o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona”, broj 22/18 i 21/19) (u daljem tekstu: Prethodna Odluka o listi lijekova), kojom je propisana

prethodna Pozitivna A Lista lijekova Unsko-sanskog kantona (u daljem tekstu: Prethodna Pozitivna Lista lijekova USK), koja se primjenjivala do dana 30.03.2022. godine.

- Lijekovi proizvođača Replek, Biofarma i Deva, koje zastupa Podnosilac zahtjeva, su bili uvršteni na Prethodnu Pozitivnu Listu lijekova USK i prijavljeni su za uvrštavanje na novu Pozitivna A Lista lijekova za Unsko-sanski kanton.
- Odlukom o listi lijekova iz 2022. godine, Vlada je sa nove Pozitivne A Lista lijekova za Unsko-sanski kanton izbacila 29 lijekova koje zastupa Unifarm, a koji su prethodno bili uvršteni u Prethodnu Pozitivnu Listu lijekova USK, iako navedeno ukidanje lijekova Unifarma nema nikakvo zakonsko uporište, jer su lijekovi koje zastupa Unifarm bili uvršteni na Prethodnu Pozitivnu Listu lijekova USK i ispunjavali sve uslove za uvrštavanje na Novu Pozitivnu Listu lijekova USK.
- Lijekovi Podnosioca zahtjeva koji su nezakonito izostavljeni (uklonjeni) sa Nove Pozitivne Liste Lijekova USK su sljedeći:

Tabela 1.

Br.	Naziv lijeka	Proizvođač
1.	Ciprofloxacina Biofarma 14x500mg	Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S.
2.	Ricustbl 20x1mg	Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S.
3.	Ricus tbl 20x2mg	Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S.
4.	Ricus tbl 20x3mg	Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S.
5.	Ricus tbl 20x4mg	Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S.
6.	Amlodipin Replekfarm tbl. 30x10mg	Replek Farm dooel Skoplje
7.	Amlodipin Replekfarm tbl. 30x5mg	Replek Farm dooel Skoplje
8.	Folna kiselina Replekfarm tbl. 20x5mg	Replek Farm dooel Skoplje
9.	Loratadin Replekfarm sirup 5mg/5ml 120ml	Replek Farm dooel Skoplje
10.	Renapril tbl. 20x10mg Replek	Replek Farm dooel Skoplje
11.	Renapril tbl. 20x20mg Replek	Replek Farm dooel Skoplje
12.	Renapril tbl. 20x5mg Replek	Replek Farm dooel Skoplje

13.	Mesalazin Replekfarm film tbl. 50x500mg	Replek Farm dooel Skoplje
14.	Metformin Replekfarm tbl. 30x850mg	Replek Farm dooel Skoplje
15.	Biperiden Replekfarm tbl. 50x2mg	Replek Farm dooel Skoplje
16.	Lizinopril Replekfarm tbl. 20x5mg	Replek Farm dooel Skoplje
17.	Lizinopril Replekfarm tbl. 20x10mg	Replek Farm dooel Skoplje
18.	Lizinopril Replekfarm tbl. 20x20mg	Replek Farm dooel Skoplje
19.	Paroksetin Replekfarm film tbl. 30x20mg	Replek Farm dooel Skoplje
20.	Klaritromicin Replekfarm film tbl. 14x500mg	Replek Farm dooel Skoplje
21.	Pandev gastrorez. tbl. 14x40mg	Deva Holding A.S.
22.	Pandev gastrorez. tbl. 28x20mg	Deva Holding A.S.
23.	Amoklavin bid film tbl. 10x(875+125)mg	Deva Holding A.S.
24.	Degastrol gastrorez. cps. 14x30mg	Deva Holding A.S.
25.	Amoklavin bid 400/57mg FOR prašak za suspenziju 70ml	Deva Holding A.S.
26.	Devoxicam tbl. 10x7,5mg	Deva Holding A.S.
27.	Devoxicam tbl. 10x15mg	Deva Holding A.S.
28.	Demeprazol gastrorez. cps. 14x20mg	Deva Holding A.S.
29.	Azitro film tbl. 3x500mg	Deva Holding A.S.

- Umjesto lijekova prikazanih u Tabeli 1., koje je nezakonito uklonila sa liste, Vlada je na Novu Pozitivnu Listu lijekova USK uvrstila ograničeni broj lijekova i to uglavnom preferirajući domaće proizvođače nauštrb stranih proizvođača lijekova, što je protivno primjenjivim propisima, tj. nije u skladu sa Zakonom o lijekovima FBiH, niti Pravilnikom o bližim kriterijima.
- Članom 9. Zakona o lijekovima FBiH je propisano da se može ograničiti broj zaštićenih naziva lijekova ali uz ispunjenje određenih kriterija i da se moguće ograničenje broja zaštićenih naziva

lijekova bliže utvrđuje pravilnikom federalnog ministarstva. Nijedan od navedenih kriterija ne daje prednost domaćim proizvođačima, nego su svi kriteriji jednaki za sve učesnike.

- Član 9. stav (3) Zakona o lijekovima FBiH ne propisuje da se daje prioritet domaćim proizvođačima nad stranim proizvođačima lijekova, nego samo propisuje da se na listu trebaju uvrstiti domaći proizvođači lijekova, ali to ne treba biti na štetu stranih proizvođača lijekova.
- Iz člana 9. i 10. Pravilnika o bližim kriterijima slijedi da se kriteriji koji se primjenjuju za stavljanje na pozitivnu listu, odnosno skidanje sa pozitivne liste lijekova odnose jednako na sve proizvođače, odnosno da domaći proizvođači lijekova ne bi trebali imati prednost u odnosu na strane proizvođače.
- U tački IX Odluke o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja FBiH propisano je da su prilikom izrade pozitivnih listi lijekova kantona, kantoni dužni primjenjivati kriterije utvrđene članom 9. i 11. Pravilnika o bližim kriterijima, kao i postupak i način izrade pozitivne liste lijekova kantona koji je utvrđen odredbama pomenutog Pravilnika.
- Tačkom VIII stav (1) Odluke o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja FBiH navedeno je da je federalna lista obavezujuća za sve kantone, i to A federalna lista lijekova koja obavezno mora biti sadržana u listi lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja kantona, a što je i navedeno u iznad navedenom Pravilniku.
- Iz svega iznad navedenog, jasno je propisano kako se donose liste, te da je navedenim zakonskim propisima naveden tačan postupak skidanja i stavljanja lijekova sa listi, te da se Vlada prilikom sačinjavanja Nove Pozitivne Liste lijekova USK nije pridržavala iznad navedene procedure, tj. bez ikakvog osnova je sa liste izostavila lijekova Podnosioca zahtjeva.
- Primjera radi, za vrstu lijeka (generički naziv lijeka) Omeprazol (ATC grupa A02BC01) je u Prethodnoj Pozitivnoj Listi lijekova USK bilo uvršteno ukupno 8 lijekova od 8 proizvođača (uključujući dva lijeka koja zastupa Podnosilac zahtjeva) (ATC grupa pod rednim brojem 2. u Prethodnoj Pozitivnoj Listi lijekova USK).
- U Novoj Pozitivnoj Listi lijekova za istu vrstu lijeka (isti generički naziv lijeka -generički naziv lijeka ustvari označava „porodicu" ili „grupu" lijekova koji se koriste za određeno stanje/bolest), Omeprazol (ATC grupa A02BC01) je uvršteno samo 3 (tri) različita lijeka od samo 3 (tri) različita proizvođača, i to isključivo domaćih proizvođača - lijek Ulcosan proizvođača Bosnalijek d.d. Sarajevo (u daljem tekstu: Bosnalijek), lijek Target Plus proizvođača Farmavita d.o.o. Sarajevo (u daljem tekstu: Farmavita) i lijek Helicol proizvođača Zada Pharmaceuticals d.o.o. Lukavac (u daljem tekstu: Zada), redni brojevi 1. do 3. u Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK.
- Dakle, za vrstu lijeka (jedan generički naziv lijeka) - Omeprazol, je u Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK izbor smanjen sa 8 lijekova i 8 proizvođača, na samo 3 lijeka i 3 proizvođača, i to isključivo domaća bosanskohercegovačka proizvođača lijekova (Bosnalijek, Farmavita i Zada).
- Slična je situacija i sa vrstom lijeka (generičkim nazivom lijeka) Karvedilol (ATC grupa C07AG02). U Prethodnoj Pozitivnoj Listi lijekova USK je za vrstu lijeka Karvedilol bilo uvršteno 6 (šest) lijekova od 6 (šest) različitih proizvođača.

- U Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK za istu vrstu lijeka (isti generički naziv lijeka) Karvedilol je uvršteno samo 4 (četiri) različita lijeka (različitim pakovanjima) od 4 (četiri) različita proizvođača, od kojih su svi domaći proizvođači - Bosnalijek, Farmavita, Hemofarm i Zada, pri čemu su ustvari za ovu kategoriju lijekova u odnosu na Prethodnu Pozitivnu Listu lijekova USK izbačeno tri strana proizvođača lijekova (Krka, Pliva i Bilim), zadržana tri domaća proizvođača lijekova (Bosnalijek, Zada, Farmavita) i dodan još jedan domaći proizvođač lijekova Hemofarm.
- Dakle, za vrstu lijeka (jedan generički naziv lijeka) - Karvedilol, je izbor na Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK smanjen sa 6 lijekova i 6 proizvođača, na samo 4 lijeka i 4 proizvođača, i to isključivo domaća bosanskohercegovačka proizvođača lijekova (Bosnalijek, Farmavita, Hemofarm i Zada).
- Podnosilac zahtjeva se dopisom broj: 1691/22-1 od dana 14.04.2022. godine obratio premijeru i svim članovima Vlade kao i predsjedniku Skupštine Unsko-sanskog kantona, te ih upozorio na nezakonitost Nove Pozitivne Liste lijekova USK i na činjenicu da na ovaj način Vlada krši odredbe Zakona o konkurenciji, drugih zakonskih odredbi i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, te kojim je zatražio od Vlade da izmijeni Odluku o listi lijekova iz 2022. godine i istu uskladi sa primjenjivim propisima, na šta Vlada nije reagovala.
- Svi lijekovi koje je Podnosilac zahtjeva naveo u Zahtjevu da su izostavljeni sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK su uredno registrovani i imaju dozvolu Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Agencija za lijekove BiH) za stavljanje na tržište, te ispunjavaju sve uslove utvrđene Pravilnikom o bližim kriterijima za uvrštavanje na Novu Pozitivnu Listu lijekova USK.
- Pravilnik o bližim kriterijima niti jednom riječju ne omogućava izostavljanje ili skidanje lijekova stranih proizvođača lijekova sa pozitivne liste kantona radi favoriziranja domaćih proizvođača.
- U skladu sa članom 2. stav (1) Zakona o konkurenciji, evidentno je da se isti primjenjuje na organe državne uprave i lokalne samouprave, kada posredno ili neposredno učestvuju ili utječu na tržište, što znači da se primjenjuje i na Vladu.
- Nadalje, član 4. Zakona o konkurenciji se odnosi i na jednostrane pravne akte, te nije nužno da postoji ugovor ili druga vrsta sporazuma između dvije različite strane da bi postojao zabranjeni sporazum od strane organa državne uprave i lokalne samouprave, što implicira da se Odluka o listi lijekova iz 2022. godine može tretirati kao zabranjeni sporazum.
- Navedene tvrdnje su potvrđene i od strane Suda Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud BiH), koji je više puta, izričito i nedvosmisleno, potvrdio da se Zakon o konkurenciji primjenjuje i na javne organe ako svojim djelovanjem utječu na tržište, bez obzira što ne djeluju na tržištu na komercijalnoj osnovi kao privredni subjekti, što je vidljivo iz presude broj: S1 3 U 021563 16 U od dana 09.06.2017. godine i presude broj: S1 3 U 031711 19 od dana 10.12.2020. godine.
- Podnosilac zahtjeva ističe da je vjerovatno da će se Vlada pozivati na primjenu prava konkurencije Evropske unije na javne organe kada vrše javna ovlaštenja, odnosno sudsku praksu iz Evropske unije prema kojoj se pravo konkurencije ne primjenjuje na javne organe kada vrše javna ovlaštenja.

- Iako nije sporna praksa Evropske komisije da se pravo konkurencije ne primjenjuje na javna tijela prilikom vršenja javnih funkcija, takva praksa nije primjenjiva u Bosni i Hercegovini, jer Zakon o konkurenciji izričito propisuje takvu primjenu i izričito daje ovlaštenje Konkurencijskom vijeću da primjenjuje Zakon o konkurenciji na sva javna tijela prilikom vršenja javnih funkcija kojima mogu uticati na tržište, dok Evropska komisija nema takvo ovlaštenje na osnovu članova 101. i 102. Ugovora o funkcionisanju Evropske Unije.
- U skladu sa članom 2. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji nije uopšte neophodno da organi državne uprave moraju učestvovati na tržištu na komercijalnoj (privrednoj) osnovi da bi se na njih primjenjivao Zakon o konkurenciji, prema Zakonu o konkurenciji je dovoljno da organi državne uprave svojim postupanjem mogu uticati na tržište.
- Nesporno je da organi javne uprave svojim djelovanjem i vršenjem javnih funkcija mogu uticati na tržište i da mogu spriječiti, ograničiti ili narušiti tržišnu konkurenciju, što je upravo i ono što čini Vlada u predmetnom slučaju - donošenjem Nove Pozitivne Liste lijekova USK, Vlada direktno utiče na tržište, jer oni lijekovi koji su izostavljeni sa liste nemaju uopšte pristupa relevantnom tržištu, odnosno isti su u cijelosti isključeni sa relevantnog tržišta, čime Vlada direktno ograničava broj lijekova i konkurenata na tržištu, odnosno sprječava i/ili ograničava konkurenciju, što u skladu sa Zakonom o konkurenciji predstavlja zabranjeni sporazum u smislu člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji, što je u skladu sa odlukama Suda BiH.
- U predmetnom slučaju, Podnosilac zahtjeva ističe da je za relevantno tržište proizvoda potrebno razdvojiti lijekove koji se prodaju komercijalno (van pozitivnih listi), i koji se propisuju i izdaju putem pozitivnih listi lijekova, jer uslovi prodaje za ove dvije kategorije nisu isti.
- Kao što je prethodno navedeno, lijekovi koji se nalaze na pozitivnim listama lijekova se pacijentu (potrošaču) propisuju i izdaju besplatno, jer troškove istih snosi nadležni kantonalni zavod zdravstvenog osiguranja, dok lijekove koji se ne nalaze na listama, pacijenti (potrošači) moraju sami da plate.
- Ovo znači da sa aspekta korisnika lijekova (pacijenta-potrošača) lijekovi na pozitivnoj listi i van pozitivne liste nemaju iste uslove prodaje niti istu cijenu (jedne korisnici-pacijenti dobijaju besplatno a druge moraju platiti), radi čega prodaja lijekova van pozitivne liste i propisivanje i izdavanje lijekova preko pozitivne liste moraju biti razdvojeni u različita relevantna tržišta.
- Što se tiče relevantnog geografskog tržišta, Podnosilac zahtjeva ističe da je ono u Federaciji Bosne i Hercegovine na kantonalnom nivou, jer pozitivne liste lijekova donose kantoni i nadoknadu troškova sa pozitivne liste vrše kantonalni zavodi zdravstvenog osiguranja.
- U skladu sa tim, Podnosilac zahtjeva je relevantno tržište za ovaj postupak definisao kao tržište uvrštavanja lijekova na pozitivnu listu lijekova koji se propisuju i izdaju osiguranim osobama na teret Zavoda u Unsko-sanskom kantonu.

- Potrebno je naglasiti da iako tržište uvrštavanja lijekova na pozitivnu listu lijekova koji se propisuju i izdaju osiguranim osobama na teret Zavoda u Unsko-sanskom kantonu predstavlja jedno relevantno tržište, na njemu se ipak nalazi više različitih vrsta/kategorija (ATC grupa) lijekova, koji nisu međusobno zamjenjivi.
- Tako npr. lijekovi za visok pritisak nisu zamjenjivi sa lijekovima sa želudčane probleme. Međutim, smatramo da se relevantno tržište ne treba dalje dijeliti na pojedine vrste lijekova, nego da sve te vrste/kategorije (ATC grupe) lijekova predstavljaju različite segmente relevantnog tržišta.
- U tom smislu ponovno ističemo da je Nova Pozitivna Lista lijekova USK imala značajan uticaj na relevantno tržište, jer je istom spriječena, ograničena i/ili narušena konkurencija na relevantnom tržištu.
- Nova Pozitivna Lista lijekova USK je izbacila konkurente domaćim proizvođačima lijekova (tj. proizvode stranih proizvođača lijekova) iz 59 (vrsta/kategorija ATC grupa) lijekova, što nesumnjivo ima značajan negativan uticaj na relevantno tržište.
- Na ovaj način se ograničava pristup relevantnom tržištu stranim proizvođačima lijekova i proizvođačima generičkih lijekova, s obzirom da isti nisu stavljeni na Novu Pozitivnu Listu lijekova USK, što znači da ljekari u Unsko-sanskom kantonu ne mogu propisati navedene lijekove pacijentima (korisnicima lijekova) na teret Zavoda.
- Favoriziranje domaćih proizvođača lijekova i originatora koji se uvrštavaju na Novu Pozitivnu Listu lijekova USK, čime dolazi do smanjenja konkurencije između lijekova na tržištu i do manjeg izbora za pacijente (korisnike lijekova), ali i za ljekare koji propisuju lijekove, što može dovesti do ugrožavanja dobrobiti pacijenata.
- Ograničenje broja ponuđača/proizvođača koji mogu nuditi svoj proizvod na određenom relevantnom tržištu jeste direktno i nesporno ograničenje tržišne konkurencije, koje može biti opravdano samo u izuzetnim okolnostima, a koje ovdje ne postoje, posebno s obzirom na štetu koja se prouzrokuje Podnosiocu zahtjeva i stranim proizvođačima lijekova i proizvođačima generičkih lijekova.
- U tom smislu, čak ni odredba člana 9. Zakona o lijekovima FBiH koja navodi da se može ograničiti broj zaštićenih naziva lijekova (tj. broj konkretnih proizvoda) koji se stavljaju na liste nije u skladu sa Zakonom o konkurenciji.
- Podnosilac zahtjeva ističe da federalna i kantonalna tijela mogu ograničiti pozitivne liste lijekova samo u smislu koja vrsta lijekova (koji generički nazivi lijekova) će biti uvrštena na listu - odnosno, u suštini, za koje bolesti/stanja će biti uvršteni lijekovi na pozitivnu listu, a za koja neće.
- Primjera radi, potpuno je opravdano da nadležni zavod za zdravstveno osiguranje odluči da će na pozitivnu listu staviti lijekove koji npr. služe za liječenje bolesti srca, međutim da neće staviti na listu lijekove koji služe za tretiranje alergija.

- Međutim, za onu vrstu lijekova (generički naziv lijeka) koju odluči da stavi na pozitivnu listu, na listi moraju biti prihvaćeni svi lijekovi te vrste (tog generičkog naziva) koji su registrovani na teritoriji Bosne i Hercegovine kod Agencije za lijekove BiH.
- Svi posebni lijekovi (tj. svi zaštićeni nazivi lijekova) koji su odobreni za stavljanje na tržište u Bosni i Hercegovini i registrovani kod Agencije za lijekove BiH pod istim generičkim nazivom i istom ATC šifrom, su sigurni za korištenje i mogu se koristiti za liječenje istih bolesti ili stanja kod pacijenata.
- Samim tim, ne postoji nikakav opravdan razlog ili zakonsko uporište zašto bi neki od tih posebnih lijekova bio izostavljen sa pozitivne liste lijekova, posebno kada se uzme u obzir da na pozitivnoj listi lijekova svi lijekovi jedne grupe (istog generičkog naziva) imaju istu cijenu.
- Podnosilac zahtjeva ističe da je nesporno da je cilj donošenja Nove Pozitivne Liste lijekova USK sprečavanje, ograničavanje i/ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu, s obzirom da se navedenom Listom smanjuje broj dostupnih lijekova na pozitivnoj list Unsko-sanskog kantona, jer se u kategorijama (grupama ili vrstama) lijekova gdje svoje proizvode (lijekove) nude domaći proizvođači lijekova ograničava broj lijekova koji se nalaze na listi.
- Na ovaj način se smanjuje ili u potpunosti uklanja konkurencija domaćim proizvođačima lijekova, jer se primjera radi, za određenu grupu lijekova na listi umjesto 8 lijekova raznih proizvođača lijekova (domaćih i stranih), sada nalaze samo lijekovi domaćih proizvođača lijekova, time se poboljšava položaj domaćih proizvođača lijekova, na teret stranih proizvođača lijekova, što je nesumnjivo suprotno principima pravične konkurencije na tržištu, što ima za posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu.
- Iz člana 4. Zakona o konkurenciji proizilazi da Konkurencijsko vijeće mora utvrditi koje su posljedice za tržišnu konkurenciju na cjelokupnom relevantnom tržištu, što znači da mora uzeti u obzir i posljedice za druge učesnike na relevantnom tržištu, tj. na druge strane proizvođače lijekova koji s izbačeni sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK.
- Ovo je i u skladu sa praksom prava konkurencije Evropske unije. Tako je u predmetu MasterCard protiv Evropske komisije (Presuda Sud Evropske unije od dana 11.09.2014. godine u predmetu C-382/12 P), Sud Evropske unije naveo da se kod ocjene posljedica sporazuma mora uzeti u obzir cjelokupan kontekst u poređenju sa situacijom kada takav sporazum ne bi postojao: „161. Što se tiče primjedbe RBS-a - rezimirane u tački 128. ove presude - prema kojoj je Komisija prilikom ispitivanja pitanja djeluje li neka odluka ograničavajuće na tržišno natjecanje trebala ispitati koji bi se „hipotetski slučaj“ uistinu ostvario kada bi CMI-ji nestali, treba podsjetiti da je Sud opetovano presuđivao da - u svrhu ocjene treba li neki sporazum smatrati zabranjenim zbog promjena u tržišnom natjecanju koje uzrokuje - tržišno natjecanje treba ispitati u stvarnom okviru u kojem bise odvijalo da sporni sporazum ne postoji“.

- Dakle, prilikom ocjene posljedica na konkurenciju na tržištu, Konkurencijsko vijeće mora uzeti u obzir posljedice na cjelokupno tržište, što uključuje i druge strane proizvođače lijekova, a ne samo one koje zastupa Podnosilac zahtjeva.
- Posljedice na cjelokupno relevantno tržište i na sve strane proizvođače lijekova su ogromne, jer je Vlada Novom Pozitivnom Listom lijekova USK sa relevantnog tržišta izbacila veliki broj lijekova stranih proizvođača lijekova (ne samo lijekove koje zastupa Podnosilac zahtjeva), od kojih su neki bili sa vodećim tržišnim udjelom u svojoj kategoriji lijekova.
- Primjera radi, za kategoriju/vrstu (ATC grupu) lijekova ibandronska kiselina (ATC grupa M05BA06) su sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK izbačeni lijekovi: Alvodronic, proizvođača Alvogen d.o.o. Barice, koji je u 2021. godini imao 69,29% tržišnog udjela za ovu kategoriju lijekova, lijek Bonviva proizvođača F. Hoffman - La Roche Ltd., koji je u 2021. godini imao 30,42% tržišnog učešća za ovu kategoriju lijekova (dakle ova dva lijeka su zajedno imala 99,71% tržišnog udjela. Međutim, ovi lijekovi su izbačeni sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK, te je umjesto njih na listu dodan lijek IDIKA domaćeg proizvođača Hemofarm, te su umjesto 4 lijeka od 4 proizvođača sada u ovoj kategoriji lijekova dostupna samo dva lijeka od dva proizvođača, pri čemu su sa tržišta izbačeni glavni lijekovi iz ove vrste (kategorije) lijekova.
- Nadalje, za kategoriju za kategoriju/vrstu (ATC grupu) lijekova bisoprolol (ATC grupa C07AB07) je sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK izbačen lijek Byol, proizvođača Lek d.d., koji je u 2021. godini imao 47,45% tržišnog udjela za ovu kategoriju lijekova i bio je vodeći lijek iz ove kategorije lijekova. Ukupno je iz ove kategorije lijekova izbačeno 5 lijekova 5 stranih proizvođača.
- Nadalje, za kategoriju/vrstu (ATC grupu) lijekova diklofenak (ATC grupa M01AB05) je sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK izbačen lijek Voltaren, proizvođača Pliva d.o.o., koji je u 2021. godini imao 50,18% tržišnog učešća za ovu kategoriju lijekova i bio je vodeći lijek iz ove kategorije lijekova. Ukupno je iz ove kategorije lijekova izbačeno 3 lijeka 2 strana proizvođača.
- Nadalje, za kategoriju/vrstu (ATC grupu) lijekova mesalazin (ATC grupa A07EC02) je sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK izbačen lijek Salofalk proizvođača Dr. Falk Pharm GmbH, Njemačka, koji je u 2021. godini imao 56,85% tržišnog učešća za ovu kategoriju lijekova i bio je vodeći lijek iz ove kategorije lijekova.
- Ovo je samo primjer cilja i posljedica postupanja Vlada, koja Novom Pozitivnom Listom lijekova USK pokušava da ukloni sa relevantnog tržišta konkurente domaćim proizvođačima lijekova, što nesumnjivo predstavlja sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu
- U tom smislu Podnosilac Zahtjeva je pripremio tabelu sa procjenom tržišnih udjela pojedinih proizvođača lijekova za kategorije/grupe lijekova koje su pogođene Novom Pozitivnom Listom lijekova USK (prema njihovim generičkim ATC oznakama grupe lijeka) prije i nakon primjene sporne Nove Pozitivne Liste lijekova USK. Ističemo da ova tabela samo predstavlja procjenu, s obzirom da Podnosilac zahtjeva još uvijek nema podatke za 2022. godinu:

Tabela 2.

Zbir procjene vrijednosti proizvoda koje Unifarm zastupa u odnosu na druge proizvođače na relevantnom tržištu Unsko-sanskog kantona u 2021. godini (prije stupanja na snagu Nove Pozitivne liste lijekova USK) i u 2022. godini (nakon stupanja na snagu Nove Pozitivne liste lijekova USK)					
Proizvođač	Prije primjene Nove Pozitivne liste lijekova USK (2021.)		Nakon primjene Nove Pozitivne liste lijekova USK (2022.)		Rast/pad %
	Vrijednost (BAM)	Udjel (%)	Vrijednost (BAM)	Udjel (%)	
Abdi Ibrahim Ilac Sanayi ve Ticaret A.S	(..)** ¹	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Actavis Group PTC ehf	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Alkaloid AD-Skopje	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Alvogen d.o.o. Barice	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
<i>Amsal Pharmaceuticals d.o.o.</i>	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Astellas Pharma	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Bayer Pharma AG	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Berlin-Chemie AG, Menarini Group	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
BGP Products Operations GmbH	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Bilim Ilac Sanayii Ve Ticaret A.S.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Bilim Pharmaceuticals A.s. Turska	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Biofarma IlacSan. ve TICA.S.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
<i>Bosnalijek d.d.</i>	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Deva Holding A.S.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Dr. Falk Pharm GmbH - Freiburg, Njemačka	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
EWOPHARMA AG	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
F. Hoffman - La Roche Ltd.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Farmal d.d., Hrvatska	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

¹ (..)**- Podaci predstavljaju poslovnu tajnu, u smislu člana 38. Zakona o konkurenciji.

<i>Farmavita d.o.o. Sarajevo</i>	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Ferring	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Galencium Health	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Grunenthal GmbH - Aachen, Njemačka	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
<i>Hemofarm d.o.o. Banja Luka</i>	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Ilko Ilac	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Krka, tovarna zdravil, d.d.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
LEK farmaceutska družba d.d.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Les Laboratoires Servier	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Meda Pharmaceuticals Switzerland GmbH	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Merck KGA	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Merck Sharp & Dohme	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
<i>NATURA PHARM d.o.o. Široki Brijeg</i>	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Nobel Ilac Sanayii ve Ticaret A.S., Turska	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Novartis Pharma	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Pfizer Luxembourg Sarl	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Pliva Hrvatska d.o.o.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Pro.Med.CS Praha a.s.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Replek Farm DOOEL Skopje	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Sanofi Aventis Group	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Stada Arzneimittel AG - Bad Vilbel, Njemačka	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Takeda GmbH	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
UCB Pharma, Italija	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Viennapharm GmbH	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Wellcome Limited	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
<i>Zada Pharmaceuticals d.o.o.</i>	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
Zdravlje A.D. Leskovac	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Legenda: *Domaći proizvođači* i **proizvođači koje zastupa Unifarm**

- Podnosilac zahtjeva je uz Zahtjev priložio dvije tabele, koje detaljnije prikazuju diskriminatorski tretman lijekova stranih proizvođača, po pojedinačnim kategorijama/vrstama (ATC grupama) lijekova, te tako Tabela 3. pokazuje procjenu udjela proizvoda na relevantnom tržištu Unsko-sanskog kantona koje Unifarm zastupa u odnosu na druge proizvođače za 2021. godinu (prije stupanja na snagu Nove Pozitivne Liste lijekova USK), dok Tabela 4. prikazuje procjenu udjela proizvoda na relevantnom tržištu Unsko-sanskog kantona koje Unifarm zastupa u odnosu na druge proizvođače za 2022. godinu (nakon stupanja na snagu Nove Pozitivne Liste lijekova USK).
- Iz svega iznad navedenog, nesumnjivo proizilazi da Nova Pozitivna Lista lijekova USK ima izuzetno značajne posljedice na konkurenciju na relevantnom tržištu, iz razloga što je izuzetno veliki broj lijekova, od kojih su neki vodeći lijekovi u okviru svoje kategorije lijekova, sa izuzetno velikim tržišnim učešćem (npr. lijekovi koji su imali tržišno učešće od preko 50%, 75% ili čak i 90% u okviru svoje kategorije lijeka) u potpunosti isključen sa relevantnog tržišta.
- Vlada je u iznad navedenih 59 kategorija lijekova sa relevantnog tržišta izbacila generičke lijekova stranih proizvođača lijekova, te je u iznad navedenih 59 kategorija lijekova ostavila skoro isključivo domaće proizvođače lijekova i strane proizvođače originatore, pri čemu u nekim kategorijama/vrstama (ATC grupama) lijekova uopšte nema originatora, nego su na listi ostali samo domaći proizvođači sa generičkim lijekovima, a strani proizvođači generičkih lijekova su izbačeni sa liste.
- Nesumnjivo je da je na ovaj način smanjen izbor lijekova za ljekare i pacijente za ove kategorije lijekova, pa tako pacijenti više ne mogu preko pozitivne liste besplatno dobiti lijekove koje su prethodno koristili i koje su prethodno mogli dobiti preko pozitivne liste lijekova.
- Na primjer lijek Alvodronic proizvođača Alvogen d.o.o. Barice, koji se koristi za liječenje teških oblika osteoporoze, pacijenti koji su prethodno dobivali taj lijek besplatno preko pozitivne liste ili novi pacijenti, sada uopšte više ne mogu dobiti taj lijek besplatno putem recepta svog ljekara, nego moraju mijenjati lijek koji dobivaju besplatno ili moraju platiti ovaj lijek (što veliki broj građana u Bosni i Hercegovini ne može priuštiti). Isti je slučaj i za lijek Bonviva proizvođača F. Hoffman - La Roche Ltd. S obzirom da su ova dva lijeka zajedno imala 99,71% tržišnog udjela za ovu kategoriju lijekova, to znači da de facto svi pacijenti koji koriste ovu vrstu lijeka, koja služi za liječenje teških oblika osteoporoze, moraju mijenjati lijek, jer su lijekovi koje su prethodno koristili izbačeni sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK.
- Dakle, negativne posljedice po konkurenciju se ne iskazuju samo u finansijskim okvirima, nego se negativne posljedice očituju i u okvirima smanjenja broja proizvoda i broja konkurenata na tržištu, što dovodi do smanjenja izbora za pacijente (potrošače), a nesporno je da je došlo do smanjenja izbora lijekova za ljekare i pacijente na Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK.
- Evropska komisija u Smjernicama o primjenjivosti člana 101. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na horizontalne ugovore o saradnji (eng. Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements), u paragrafu 27, navela: „*Da bi ugovor imao restriktivne posljedice na konkurenciju u smislu člana 101(1), mora imati, ili da je vjerovatno da će imati, značajan negativan uticaj na najmanje jedan*

od parametara konkurencije na tržištu, kao što je cijena, proizvodnja, kvaliteta proizvoda, raznolikost proizvoda ili inovacije“.

- Podnosilac zahtjeva ističe da za dokazivanje negativnih posljedica po konkurenciju nije neophodno da svi strani proizvođači budu izbačeni sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK niti da budu izbačeni iz svih kategorija lijekova, te nije neophodno da budu izbačeni svi proizvođači generičkih lijekova.
- Nesumnjivo je da postoje negativne posljedice za konkurenciju na relevantnom tržištu (sprječavanje, ograničavanje i/ili narušavanje konkurencije) jer se u 59 vrsta/kategorija (ATC) grupa lijekova Novom Pozitivnom Listom lijekova USK značajno smanjuje izbor i raznolikost dostupnih proizvoda za pacijente (potrošače).
- Također, nije neophodno da svi lijekovi određenog proizvođača budu izbačeni sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK da bi postojala negativna posljedica po konkurenciju na tržištu.
- Izbacivanje određenog broja stranih proizvođača lijekova iz velikog broja kategorija lijekova (prema podacima Podnosioca zahtjeva, oko 59 kategorija lijekova) nesumnjivo ima značajnu negativnu posljedicu na konkurenciju na tržištu, odnosno nesumnjivo ima i za svoj cilj i posljedicu sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu.
- Podnosilac zahtjeva ističe da je od izbacivanja lijekova koje zastupa Podnosilac zahtjeva sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK, na teritoriji Unsko-sanskog kantona značajno opala prodaja 29 lijekova koje zastupa Podnosilac zahtjeva (navedeni u ovom Zahtjevu), a koji su izbačeni sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK.
- Dakle, nesporno je da će Podnosilac zahtjeva pretrpiti materijalnu štetu, s obzirom da će doći do smanjene prodaje lijekova koje zastupa Podnosilac zahtjeva putem Nove Pozitivne Liste lijekova USK, s obzirom da je 29 lijekova koje zastupa Podnosilac zahtjeva izbačeno sa liste.
- Pri ovome, ističemo da je šteta i negativna posljedica za Podnosioca zahtjeva mnogo veća i da se ne odnosi samo na finansijske posljedice, jer se veliki broj lijekova koje zastupa Podnosilac zahtjeva u potpunosti izbacuje sa relevantnog tržišta.
- Na ovaj način Podnosilac zahtjeva je onemogućen da konkuriše drugim lijekovima na relevantnom tržištu te je onemogućen da podstiče i razvija prodaju tih lijekova koji su izbačeni, te da u budućnosti potencijalno poveća i unaprijedi njihovu prodaju i tržišni udjel.
- Sud Evropske unije također potvrdio da negativna posljedica po konkurenciju ne mora čak ni već nastupi (iako je nesumnjivo da u predmetnom slučaju stvarna negativna posljedica i na ukupno tržište i na Unifarm već nastupila), nego da se moraju uzeti u obzir i potencijalni efekti na konkurenciju. Tako je u predmetu Maxima Latvija (presuda Suda Evropske unije od dana 26.11.2015., u predmetu C-345/14) ponovio ustaljenu praksu Suda koja propisuje da Vijeće mora uzeti u obzir ne samo stvarne posljedice na konkurenciju, nego i potencijalne posljedice na konkurenciju.

- Svojim postupanjem, Vlada direktno onemogućava određenim proizvodima stranih proizvođača lijekova da učestvuju na relevantnom tržištu i da se takmiče sa proizvodima iste kategorije domaćih proizvođača lijekova.
- U svom odgovoru, Vlada će se vjerovatno braniti pozivanjem na zakonske odredbe Zakona o lijekovima FBiH, Pravilnika o bližim kriterijima, te Odluke o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja FBiH, navodeći da ove odredbe daju pravo Vladi da ograniči broj lijekova za određene kategorije (ATC grupe) lijekova na Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK. Međutim, takvi navodi Vlade su u cijelosti neosnovani, što je vidljivo iz člana 9. Zakona o lijekovima FBiH.
- Zakon o lijekovima FBiH ni na koji način ne propisuje da kantonalne pozitivne liste lijekova moraju ograničiti broj lijekova na listi, nego samo propisuje da je to moguće, u skladu sa propisanim kriterijima.
- Zakonom o lijekovima FBiH i Pravilnikom o bližim kriterijima je propisan tačan postupak skidanja i stavljanja lijekova sa listi i niti jednom odredbom Zakona i Pravilnika nije navedeno da se na listu stavljaju domaći proizvođači ili originatori, nego je navedeno da postoji mogućnost i indicije da Federalno ministarstvo zdravstva može donijeti takvu odluku, a što nije učinjeno, a i da jeste donesena takva odluka ista bi bila suprotna Zakonu o konkurenciji.
- Članom 9. Zakona o lijekovima FBiH je propisano da se može ograničiti broj zaštićenih naziva lijekova ali uz ispunjenje određenih kriterija i da se moguće ograničenje broja zaštićenih naziva lijekova bliže utvrđuje pravilnikom federalnog ministarstva. Ni jedan od navedenih kriterija ne daje prednost domaćim proizvođačima, nego su svi kriteriji jednaki za sve učesnike.
- Uvjeti koji su propisani u Zakonu u lijekovima FBiH su jednaki za sve, te član 9. stav (3) Zakona o lijekovima FBiH ne propisuje da se daje prioritet domaćim proizvođačima nad stranim proizvođačima lijekova, nego samo propisuje da se na listu trebaju uvrstiti domaći proizvođači lijekova, ali to ne treba biti na štetu stranih proizvođača lijekova jer se lijekovi domaćih proizvođača lijekova obavezno uvrštavaju na listu pored lijekova stranih proizvođača lijekova i originatora.
- Iz članova 9. i 10. Pravilnika o bližim kriterijima slijedi da se kriteriji koji se primjenjuju za stavljanje na odnosno skidanje sa pozitivne liste lijekova odnose jednako na sve proizvođače, odnosno da domaći proizvođači lijekova ne bi trebali imati prednost u odnosu na strane proizvođače.
- Iz navedenog proizilazi da ne postoji obaveza kantonalnih vlada da ograniče broj lijekova na kantonalnim listama, nego Vlada svojom voljom ograničava broj lijekova na način koji krši Zakon o konkurenciji.

- U konkretnom slučaju, Vlada je ograničila broj lijekova na Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK, tako što je sa relevantnog tržišta izbacila skoro sve konkurente domaćim proizvođačima lijekova, u onim vrstama/kategorijama lijekova gdje domaći proizvođači nude svoje lijekove.
- Zakon o lijekovima FBiH nije obavezivao Vladu da ograniči broj lijekova na Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK, nego je Vlada to uradila vlastitom voljom i vlastitom odlukom, što znači da se ne radi o zakonski ograničenom relevantnom tržištu.
- Da se ne radi o zakonski ograničenom tržištu proizilazi iz činjenice da, na osnovu istih zakonskih i podzakonskih propisa (Zakona o lijekovima FBiH i Pravilnika o bližim kriterijima), Prethodna Pozitivna Lista lijekova USK nije ograničavala broj lijekova na listi, nego je na listu uvrstila sve lijekove koji su registrovani u Bosni i Hercegovini i koji su se prijavili za stavljanje na listu.
- Dakle, iako su vrijedili identični zakonski i podzakonski propisi, na Prethodnoj Pozitivnoj Listi lijekova USK nije bilo ovakvog ograničavanja broja lijekova i izbacivanja sa liste stranih proizvođača generičkih lijekova.
- Nadalje, 6 (šest) drugih kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine (Posavski kanton, Tuzlanski kanton, Zeničko-dobojski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Srednjobosanski kanton, Zapadnohercegovački kanton) također ne sadrže ograničenja u broju lijekova na pozitivnim/listama, nego su na liste uvrstili sve lijekove koji su prijavljeni za određenu kategoriju/vrstu (ATC grupu) lijekova, bez ograničenja broja, na osnovi istih zakonskih i podzakonskih propisa.
- Nezakonito ograničenje broja lijekova su 2021. godine uveli Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona, Vlada Kantona Sarajevo, Vlada Kantona 10, te Vlada Unsko-sanskog kantona 2022. godine, svojim autonomnim izborom, a ne zato što su na to bili primorani relevantnim propisima, a što je vidljivo iz činjenice da u prethodnim pozitivnim listama u ovim kantonima nije bilo ograničenja broja lijekova, iako su na snazi bili isti zakonski i podzakonski propisi.
- Ovakvo ograničenje također ne postoji ni u Republici Srpskoj, gdje su na pozitivnu listu lijekova uvršteni svi lijekovi koji ispunjavaju uslove za uvrštavanje na listu, bez obzira na njihov broj i na porijeklo proizvođača.
- Dakle, u predmetnom slučaju se ne radi o zakonski ograničenom tržištu, s obzirom da Zakon o lijekovima FBiH ne propisuje obavezu vladama kantona da ograniče broj lijekova, nego ostavlja tu mogućnost kantonima na izbor i propisuje određene kriterije.
- Također, ne radi se ni o prirodno ograničenom tržištu, jer da je riječ o tržištu koje mora biti ograničeno zbog prirode proizvoda i tržišta, isto bi bilo ograničeno u svim kantonima i na teritoriji Republike Srpske, a što nije slučaj. Evidentno je da je do povrede konkurencije došlo slobodnom voljom Vlade, što znači da postoji zabranjeni sporazum u smislu člana 4. Zakona o konkurenciji koji je počinjen od strane Vlade.
- Pored toga što Vlada krši odredbe Zakona o konkurenciji, Podnosilac zahtjeva ističe da isto krši i veliki broj zakona Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine. Ističemo

da je ovo potvrđeno i od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, dopisom broj: 06-19-1127-1/22 od dana 10.05.2022. godine.

- Podnosilac zahtjeva ističe da je postupanje Vlade i diskriminacija stranih proizvođača lijekova u Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK protivna članu 8. Zakonu o politici direktnih stranih ulaganja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 4/1998, 17/1998, 13/2003, 48/2010 i 22/2015) (u daljem tekstu: Zakon o politici direktnih stranih ulaganja u BiH) kojim se zabranjuje diskriminacija stranih ulagača u Bosni i Hercegovini.
- Veliki broj lijekova stranih proizvođača lijekova (dakle, i drugih stranih proizvođača lijekova, a ne samo lijekova koje zastupa Podnosilac zahtjeva), gdje su nosioci dozvole za takve njihova povezana društva osnovana u Bosni i Hercegovini, koja se smatraju ulaganjem u Bosnu i Hercegovinu, je izbačen sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK, čime se direktno diskriminišu i krše prava takvih stranih proizvođača lijekova -stranih ulagača u Bosnu i Hercegovinu.
- Također, Protivna strana krši članove 1. i 6. Zakona o vanjskotrgovinskoj politici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 7/1998 i 35/2004) (u daljem tekstu: Zakon o vanjskotrgovinskoj politici BiH) koji izričito zabranjuje diskriminaciju roba iz inostranstva i propisuje obavezu jednakog tretmana roba iz inostranstva i roba proizvedenih u Bosni i Hercegovini.
- Podnosilac zahtjeva ističe da Vlada svojim djelovanjem krši članove 19., 21. i 124 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane (SL L 164, 30.06.2015.) (u daljem tekstu: SSP) kojim je regulisano tretiranje industrijskih proizvoda iz Evropske unije. Prema članu 21. SSP, nedozvoljene su sve mjere kojima se diskriminišu proizvodi iz država članice Evropske unije, odnosno kojima se favoriziraju proizvodi iz Bosne i Hercegovine, a kako to čini Vlada.
- Podnosilac zahtjeva navodi da Vlada svojiim djelovanjem krši odredbe Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (u daljem tekstu: CEFTA), kao i Sporazum o slobodnoj trgovini sa Republikom Turskom.
- Postupanje Vlade predstavlja mjeru sa jednakim efektom kao količinsko ograničenje uvoza, što je suprotno članu 3. CEFTA. U skladu sa stavom 9. preambule, članovima 12,15,16,17,19, 32. i 35. CEFTA sporazuma, jasno je da je princip nediskriminacije jedan od temeljnih principa CEFTA sporazuma.
- Vlada svojim djelovanjem postupa suprotno članu 2.5. Sporazum o slobodnoj trgovini sa Republikom Turskom, diskriminišući proizvođače lijekova iz Republike Turske, primjera radi proizvođače lijekova Biofarma Ilac San. ve Tic. A.S., Turska i Deva Holding A.S., Turska, koje u Bosni i Hecegovini zastupa Podnosilac zahtjeva.

Imajući u vidu navedeno, Podnosilac zahtjeva smatra da je nesporno da Odluka o listi lijekova iz 2022. godine i izostavljanje 29 (dvadeset devet) lijekova koje zastupa Podnosilac zahtjeva sa Nove Pozitivne Liste lijekova USK, predstavlja zabranjeni sporazum koji je suprotan članu 4 stav (l) tačka b) Zakona o

konkurenciji, te da iz navedenih razloga navedena Odluka mora biti oglašena ništavom i stavljena van snage, s obzirom da se istom sprječava, ograničava i narušava konkurencija na tržištu.

Punomoćnik Vlade je podneskom broj: UP-06-26-3-018-12/22 dana 05.12.2022 godine, dostavio odgovor na Zahtjev i Zaključak o pokretanju postupka (u daljem tekstu: Odgovor za zahtjev), u smislu člana 33. stav (3) Zakona o konkurenciji, u kojem navodi sljedeće:

- Vlada u cijelosti poriče činjenične navode Podnosioca zahtjeva i osporava pravnu osnovanost Zahtjeva za utvrđivanje postojanja zabranjenog sporazuma, te predlaže da nakon provedenog postupka, Konkurencijsko vijeće donese odluku kojom će Zahtjev privrednog subjekta Unifarm u cijelosti odbiti kao neosnovan.
- Odredbama člana 5. stav (5) Zakona o lijekovima FBiH propisano je da se bliži postupak za izbor lijekova, postupak i način izrade liste lijekova u Federaciji Bosne i Hercegovine, način stavljanja i skidanja lijekova sa liste, obaveze ministarstava zdravstva i zavoda zdravstvenog osiguranja, te proizvođača i prometnika lijekova uvrštenih na listu.
- Članom 8. Zakona o lijekovima FBiH, dato je ovlaštenje vladama kantona da donose listu lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja kantona. Na listu koju utvrđuju vlade kantona (pozitivne liste) obavezno ulaze lijekovi koji su uvršteni na federalnu listu lijekova.
- Također, članom 9. Zakona o lijekovima FBiH, utvrđeno da na pozitivnoj listi lijekova kantona, kao i listi lijekova u bolničkoj i zdravstvenoj zaštiti na području kantona može biti ograničen broj zaštićenih naziva lijekova.
- Radi provedbe Zakona o lijekovima, FBiH, Vlada je na način i po postupku koji je propisan Zakonom, provela proceduru i utvrdila novu listu lijekova u sklopu Odluke o listi lijekova iz 2022. godine.
- Za zakonito odlučivanje u ovom postupku prvenstveno su relevantne odredbe člana 2. Zakona o konkurenciji koje glase: „Ovaj zakon se primjenjuje na sva pravna i fizička lica koja se posredno ili neposredno bave proizvodnjom roba i pružanjem usluga, učestvuju u prometu roba i usluga, i koja mogu svojim djelovanjem sprječavati, ograničavati ili narušavati tržišnu konkurenciju na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, ili značajnijem dijelu tržišta (u daljem tekstu: privredni subjekti) i to na b) organe državne uprave i lokalne samouprave kada posredno ili neposredno učestvuju ili utiču na tržište”.
- Dakle, bitan uslov za primjenu Zakona o konkurenciji je da se subjekt bavi posredno ili neposredno proizvodnjom prodajom i pružanjem usluga, ili učešćem u prometu roba i usluga. Tačka b) člana 2. Zakona o konkurenciji ne znači izuzeće od citirane uvodne odredbe, nego preciziranje da se i organi državne uprave i lokalne samouprave mogu smatrati privrednim subjektima na koje se primjenjuje Zakon o konkurenciji, ako se posredno ili neposredno bave proizvodnjom, prodajom roba, pružanjem usluga i učestvuju u prometu roba i usluga, te s tim u vezi posredno ili neposredno učestvuju ili utiču na tržište.
- Za sporna pitanja u postupku su bitne odluka Evropske komisije i Evropskog suda pravde u postupcima, koji su se vodili protiv državnih organa u pojedinim zemljama članicama Evropske unije, u vezi sa primjenom konkurencijskog prava, kao i donošenje odluka Suda Bosne i

Hercegovine (u daljem tekstu: Sud BiH) donesenih u činjenično i pravno sličnim slučajevima. U tom smislu, ukazuje se naročito na slučajeve i odluke: Wouters (C-309/99), Poucet & Pistre (C-159/91 i 160/91), FENIN (C- 205/3), Firma Ambulanz Glockner v. Landkreis Sudwestpfalz (C-475/99), Albany International BV v. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie (C-67/96) i AOK Bundesverband, Bundesverband der Betriebskrankenkassen, Bundesverband der Innungskrankenkassen, Bundesverband der landwirtschaftlichen Krankenkassen, Verband der Angestelltenkrankenkassen e.V., Verband der Arbeiter-Ersatzkassen, Bundesknappschaft, See-Krankenkasse v Ichthyol-Gesellschaft Cordes (C-264/01) Mundipharma GmbH (C-306/01) Godecke Aktiengesellschaft (C-354/01) Intersan (C-355/01), presuda Suda BiH broj S1 3 U 024742 U 2 od 05.04.2018. godine, presuda Suda BiH S1 3 U 024742 Uvp 2 od 10.10.2018. godine, presuda Suda BiH S1 3 U 022396 16 U od 30.08.2018. godine, presuda Suda BiH broj S1 3 U 021277 16 U od 10.11.2017. godine, presuda Suda BiH broj S1 3 U 022692 16 U od 10.11.2017. godine.

- U postupcima koji se vode pred Konkurencijskim vijećem teret dokazivanja je na Podnosiocu zahtjeva, po čijem prijedlogu se vodi postupak, što u konkretnom slučaju znači da Unifarm, treba da dokaže da su, imajući u vidu naprijed navedena pitanja, ispunjeni uslovi da se Vlada, u konkretnom postupku smatra privrednim subjektom na koga se primjenjuju pravila konkurencije.
- Evidentno je da su Konkurencijsko vijeće i Sud BiH, u dužem periodu nakon donošenja Zakona o konkurenciji i u pogledu primjene Zakona o konkurenciji na organe vlasti, ekstenzivno i neselektivno primjenjivali članovi 2. i 4. Zakona o konkurenciji. Bosna i Hercegovina je, za razliku od drugih evropskih zemalja primjenjivala pravila konkurencije na organe vlasti, bez obzira na okolnost da li oni postupaju vršeći javna ovlaštenja, ili se pojavljuju u svojstvu privrednog subjekta.
- Presudom Suda BiH broj S1 3 U 024742 18 U 2 od 05.04.2018. godine, jasno je izraženo slijedeće stanovište: „Kada se javna ustanova ili organi vlasti pojave na tržištu, da bi se moglo cijeliti da li njihovo postupanje može doći pod obim člana 4. Zakona o konkurenciji, neophodno je, prvenstveno, ispitati da li se radi o izvršavanju javnog ovlaštenja, ili o postupanju koje može imati samo privredni subjekt.”
- Imajući u vidu naprijed citirano stanovište Suda BiH, Vlada ističe da donoseći predmetnu listu lijekova, nije postupala kao privredni subjekt i učesnik na tržištu, nego je postupala u statusu državnog organa, u okviru svojih ustavom i zakonom utvrđenih nadležnosti, uključujući i izričito ovlaštenje i obavezu utvrđenu u članu 33. Zakona o zdravstvenom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 36/18 i 61/22) (u daljem tekstu: Zakon o zdravstvenom osiguranju FBiH) i članu 8. Zakona o lijekovima FBiH.
- Pozitivnom listom lijekova utvrđuje se obim prava osiguranih lica za korištenje lijekova, koji se obezbjeđuju na teret sredstava Zavoda. Pri tom je bitno da se sredstva socijalnog osiguranja formiraju na principu pune solidarnosti u zdravstvenoj zaštiti i da se pozitivna lista lijekova utvrđuje na temelju medicinske struke i nauke. Članom 9. Zakona o lijekovima FBiH utvrđen je izričit osnov da vlade kantona mogu ograničiti broj zaštićenih naziva lijekova na pozitivnoj listi

kantona. Prema tome, notorno je da niti jedan privredni subjekt ne može donijeti pozitivnu listu lijekova, nego je to u isključivoj nadležnosti Vlade, kao državnog organa.

- Dakle, ne postoji niti jedan argument da je, u postupku utvrđivanja liste lijekova, Vlada djelovala kao tržišni subjekt, niti da je svrha liste lijekova ograničavanje konkurencije na tržištu lijekova, odnosno da se odluka Vlade može smatrati zabranjenim sporazumom u smislu člana 4. stav (1) Zakona o konkurenciji. S tim u vezi, Vlada ističe da je u praksi Evropskog suda pravde zauzet jasan stav da se: „pravila o konkurenciji ne primjenjuju na aktivnosti koje su povezane sa vršenjem javne funkcije" (slučaj Wouters, C-309/99 paragraf 57.).
- Odluka o listi lijekova iz 2022. godine, na osnovu ovlaštenja utvrđenog u Zakonu o lijekovima FBiH, donosi Vlada, kao segment izvršne vlasti. Imajući u vidu način uspostavljanja vlade, njenu prirodu, ciljeve i osnov nastanka, nedvojbeno je da se radi o organu državne vlasti koji donošenjem predmetne odluke - odnosno liste lijekova, vrši vlast koja mu je povjerena. U tom svojstvu, Vlada je oblik organizovanja i djelovanja javne vlasti i nije privredni subjekt, pa je predmetna odluka o listi lijekova, opšti akt, odnosno propis koji je donio organ vlasti, u okviru svojih ovlaštenja i na osnovu zakona. Takva odluka, predstavlja opšti akt javne vlasti, ona je dio nacionalnog zakonodavstva i nije produkt dogovora između dva ili više subjekata, upravo iz razloga, jer je donesena autoritetom javne vlasti. Prema tome, donošenje odluke o pozitivnoj listi lijekova očigledno ne predstavlja ekonomsku aktivnost, niti se može smatrati zabranjenim sporazumom. Ovakvo stanovište izričito je potvrđeno presudama Suda BiH broj: S1 3 U 021277 16 U od 10.11.2017. godine i broj: S1 3 U 022692 16 U od 10.11.2017. godine, a navedena presuda se, također, poziva na pravna stanovišta Evropskog suda izražena u presudi T-513/93 od 30.03.2000. godine.
- Pozitivna lista lijekova, po svojoj prirodi, ne predstavlja ni robu ni uslugu. Ona nije predmet pravnog prometa, odnosno, takva odluka se na tržištu ne kupuje i ne prodaje. To je opšti akt javne vlasti, koji i po naprijed navedenom stanovištu Suda BiH predstavlja dio nacionalnog zakonodavstva, što apsolutno isključuje mogućnost da se Odluka o listi lijekova iz 2022. godine smatra robom ili uslugom.
- Imajući u vidu važeće propise, nema nikakve dvojbe da ne postoje drugi subjekti koji bi, djelujući na tržištu, mogli umjesto Vlade obavljati istu aktivnost, odnosno usvojiti pozitivnu listu lijekova.
- Članom 33. Zakona o zdravstvenom osiguranju FBiH i člana 8. Zakona o lijekovima, utvrđene su nadležnosti vlade kantona u pogledu donošenja liste lijekova, koji se izdaju na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Nijedan drugi subjekt nema ovlaštenje za donošenje takve liste, i ne može se zakonito baviti istom aktivnošću, što znači da ne može biti ni potencijalni konkurent u postupku donošenja pozitivne liste lijekova.
- Naprijed navedene činjenice, ukazuju na osnovanost primjene stanovišta relevantnih evropskih institucija koje glasi: „Ukoliko ne postoji mogućnost da privatna flrma vrši istu aktivnost, tada nema svrhe primjenjivati pravila konkurencije".[Slučajevi AOK Bundesverband, Bundesverband der Betriebskrankenkassen, Bundesverband der Innungskrankenkassen, Bundesverband der landwirtschaftlichen Krankenkassen, Verband der AngestUtenkrankenkassen e. V., Verband der Arbeiter-Ersatzkassen, Bundesknappschaft, See- Krankenkasse v Ichthyol-Gesellschaft Cordes (C-264/01) Mundipliarmu GmbH (C-306/01) Godecke Aktiengesellschaft (C-354/01) Intersan (C-355/01)].

- Nijedna relevantna činjenica ili okolnost ne daje osnova za zaključak da Vlada donošenjem pozitivne liste lijekova ostvaruje prihode ili rashode, odnosno profit ili gubitak i da u tom smislu snosi rizik poslovanja na tržištu.
- Donoseći Novu Pozitivnu Listu lijekova USK, u skladu sa ovlaštenjima koja, kao državni organ ima na osnovu odgovarajućih zakona, Vlada ne ostvaruje bilo kakve prihode po tom osnovu. Vlada, također, po istom osnovu nema ni rashoda. Dakle, donošenjem pozitivne liste lijekova, Vlada ne ostvaruje, niti može ostvariti bilo profit bilo gubitak i s tim u vezi ne snosi rizik poslovanja na tržištu. Takav položaj Vlade isključuje primjenu Zakona o konkurenciji, kod donošenja pozitivne liste lijekova.
- Opšte prihvaćena pravna stanovišta evropskih institucija, polaze od toga da bi se neko lice, u smislu konkurencijskog prava, moglo smatrati tržišnim subjektom, ono mora nuditi dobra ili usluge na tržištu, snositi ekonomski ili finansijski rizik poslovanja i imati mogućnost profita. Ako takve pretpostavke nisu prisutne, u tom slučaju nema osnova za primjenu konkurencijskog prava. [Odluka Firma Ambulanz Glockner v. Landkreis Siidwestpfalz (C- 475/99); Odluka Albany International BV v. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textieindustrie (C-67/96)].
- Od značaja je i činjenica da se pozitivna lista lijekova utvrđuje isključivo u svrhu ostvarivanja prava osiguranih osoba iz osnova zdravstvenog osiguranja. Dakle, svrha pozitivne liste je ostvarivanje prava osiguranih osoba na korištenje lijekova na teret sredstava zdravstvenog osiguranja. Ta sredstva su namijenjena osiguranicima i njihova svrha je ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu osiguranika. Ne radi se o sredstvima koja su namijenjena industriji lijekova i njihova svrha nije profit proizvođača lijekova. S tim u vezi, upravo je relevantna odluka Evropskog suda pravde u slučaju Poucet & Pistre (C-159/91 i 160/91) u kojoj je izraženo slijedeće stanovište: „Zdravstveni fondovi i organizacije uključene u upravljanje javnim sistemom socijalne zaštite vrše isključivo društvenu funkciju. To se djelovanje temelji na načelu nacionalne solidarnosti i potpuno je neprofitno“.
- Jednako je relevantno i stanovište Evropskog suda pravde u slučaju FENIN (C-205/3), kojim je izričito utvrđeno da „SNS upravljačka tijela (26 javnih tijela, uključujući i tri ministarstva koja vode nacionalni zdravstveni sistem) ne djeluju kao preduzeća (privredni subjekti u smislu prava konkurencije) kada učestvuju u menadžmentu nacionalnih zdravstvenih usluga, te da njihov kapacitet kao kupaca ne može biti razdvojen od upotrebe medicinskih sredstava i opreme nakon njihove kupovine. Shodno tome ta tijela ne djeluju kao preduzeća u smislu prava konkurencije Evropske unije kada kupuju medicinska dobra i opremu i članovi 81. i 82. EC nisu primjenjivi na njih“.
- Pored toga, ukazuje se i na značajno stanovište Evropskog suda pravde u slučaju „Komisija/ Dovera zdravotna poist'ovna" (spojeni slučajevi C-262/18 P i C-271/18 P, Presuda suda - veliko vijeće od 11.06.2020. godine), prema kome Sud u paragrafu 30 konstatuje: „Kada je, posebice, riječ o području socijalne sigurnosti, Sud je presudio da pravo Unije načelno ne utječe na nadležnost država članica za uređenje svojih sustava socijalne sigurnosti lišene gospodarskog karaktera, on provodi opću ocjenu predmetnog sustava i u tu svrhu uzima u obzir slijedeće

elemente, to jeste ostvaruje li se sustavom socijalni cilj, provodi li se njime načelo solidarnosti, izostaje li bilo kakav profitni cilj obavljane djelatnosti i kontrolira li tu nadležnost država." Dalje, u paragrafu 31. Sud ističe: „U okviru te opće procjene osobito treba ispitati može li se i u kojoj mjeri za predmetni sustav smatrati da provodi načelo solidarnosti i je li djelatnost zdravstvenih osiguravatelja koji upravljaju takvim sustavom podvrgnuta državnoj kontroli". U slijedećem paragrafu (broj 32.) sud utvrđuje kriterije za procjenu da li se konkretnim sustavom socijalne sigurnosti provodi načelo solidarnosti: „Sustave socijalne sigurnosti kojima se provodi načelo solidarnosti posebice obilježavaju obaveznost članstva, kako za osiguranike tako i za osiguravatelje, činjenica da su doprinosi određeni zakonom ovisno o primanjima osiguranika, a ne o riziku koji oni pojedinačno predstavljaju, bilo zbog svoje dobi, bilo zbog zdravstvenog osiguranja, pravilo prema kojem su obavezna davanja utvrđena zakonom jednaka za sve osiguranike, neovisno o iznosu doprinosa koji plaća svaki od njih, kao i mehanizam za prijeboj troškova i rizika, posredstvom kojeg sustavi koji ostvaruju dobit sudjeluju u finansiranju sustava koji imaju strukturalne finansijske poteškoće".

- Prednji primjeri potvrđuju da je Evropski sud pravde utvrdio stanovište da zdravstveni fondovi i druge organizacije koje su uključene u javni sistem socijalne zaštite, kada je njihova aktivnost zasnovana na principu društvene solidarnosti, obavljaju isključivo društvenu funkciju, jer je u tom slučaju njihova aktivnost neprofitna. Sredstva koja se u Unsko-sanskom kantonu isplaćuju iz fonda zdravstvene zaštite, radi ostvarivanja prava osiguranika, ne zavise od visine doprinosa koje osiguranik uplaćuje u fond, nego se u potpunosti primjenjuje princip solidarnosti. Prema tome, takva aktivnost nije ekonomska i ona ne podliježe pravilima konkurencije.
- U konkretnom slučaju, građani, kao osiguranici, iz svojih ličnih sredstava (bruto plaće) uplaćuju doprinose na osnovu kojih se formira fond zdravstvene zaštite. Zakonima, donesenim u parlamentarnoj proceduri, građani, kao osiguranici, su povjerali vladama kantona ovlaštenje da odlučuju o načinu i obimu ostvarivanja prava osiguranika na korištenje lijekova na teret sredstava fonda zdravstvene zaštite.
- Dakle, jedino osiguranici imaju interesa da eventualno otvaraju pitanje cjelishodnosti pozitivnih lista koje utvrđuju vlade kantona, s obzirom da je riječ o korištenju sredstava koja su na bazi solidarnosti, radi sopstvene zdravstvene zaštite, formirali sami osiguranici. Nije razumno da bilo koji proizvođač lijekova može zahtijevati od Konkurencijskog vijeća da mu jamči da će njegovi proizvodi biti plaćani iz sredstava zdravstvenog osiguranja koja se formiraju na principu solidarnosti i to uplatom doprinosa iz ličnih sredstava svakog osiguranika.
- Pri tom, jedan od ključnih interesa osiguranika je sigurnost snabdijevanja lijekovima, pod povoljnim uvjetima. To je sasvim legitiman interes i cilj i on se ne može ograničavati navodnom zaštitom konkurencijskih prava. U tom pogledu, aktuelan i drastičan primjer je stanje Bosne i Hercegovine, pa i drugih manjih zemalja, kada je riječ o snabdijevanju vakcinom protiv virusa Covid-19.
- Notorno je da su zemlje proizvođači, u jednom periodu, odlučile da zatvore tržište tako što će prvenstveno zadovoljiti svoje potrebe, a tek nakon toga će ponuditi vakcinu i onim zemljama koje nisu u stanju da je same proizvedu i to pod uslovima koje budu diktirali proizvođači. Takva

situacija se može ponoviti i ponavlja se i sa drugim lijekovima, u okolnostima kada to odgovara stranim proizvođačima odnosno njihovim matičnim državama.

- Upravo iz takvih razloga, akti državnih organa koji su nadležni, ali i odgovorni, za zaštitu zdravlja stanovništva, odnosno za funkcioniranje sistema javnog zdravstva, u vršenju te funkcije ne mogu i ne smiju biti podložni ograničenjima konkurencijskog prava, tako što će stavljati profit proizvođača lijekova ispred interesa osiguranika zbog kojih se pozitivna lista i utvrđuje.
- Potpuno su netačni i neosnovani navodi Podnosioca zahtjeva da Vlada donošenjem i usvajanjem Nove Pozitivne Liste lijekova USK sprječava, ograničava i narušava konkurenciju na relevantnom tržištu lijekova.
- Lijekovi koji se uvrštavaju na pozitivnu listu već se nalaze na tržištu lijekova i samo takvi lijekovi i mogu biti uvršteni na pozitivnu listu. Ukoliko se pojedini lijek ne nalazi na već postojećem tržištu lijekova, on ne može ni biti uvršten na pozitivnu listu.
- Dakle, uvrštavanje lijeka na pozitivnu listu ne znači da se tim aktom dozvoljava stavljanje lijeka na tržište. To pitanje se rješava u potpuno različitom postupku koji je regulisan Zakonom o lijekovima BiH. Uvrštavanjem lijeka koji se već nalazi na tržištu na listu lijekova utvrđuju se prava osiguranika da će, ukoliko mu ordinirajući ljekar odredi upotrebu određenog lijeka, taj lijek osiguraniku biti nabavljen na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Lijek koji ne bude uvršten na pozitivnu listu i dalje ostaje na tržištu i ta okolnost ne isključuje takav lijek sa tržišta, jer pozitivna lista ne određuje koji će lijek biti na tržištu, nego definiše pravo osiguranika da određeni lijek može dobiti na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja.
- Netačni su navodi Podnosioca zahtjeva da je Vlada donoseći osporenu odluku o pozitivnoj listi lijekova spriječila ili ograničila Podnosioca zahtjeva da pod jednakim uslovima učestvuje na tržištu lijekova. S obzirom da je Odluka o listi lijekova iz 2022. godine Vlada odlučivala samo o obimu i načinu ostvarivanja prava korisnika sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, niti jedan lijek, odnosno niti jedan proizvođač, koji je uredno registriran, nije isključen ili onemogućen da svoje proizvode plasira na tržište, jer to uopšte nije predmet Odluke.
- Naime, proizvođači odnosno prodavači svih uredno registriranih lijekova imaju pristup tržištu, bez obzira na to da li se nalaze na pozitivnoj lijekova listi ili ne.
- Neosnovanost navoda da su strani proizvođači lijekova diskriminirani u Bosni i Hercegovini ili u Unsko-sanskom kantonu, proizlazi i iz podataka Agencija za lijekove BiH, prema kojima je promet lijekova koji imaju dozvolu u Bosni i Hercegovini u 2020. godini iznosio ukupno 742.007.606,51 KM, od čega se na promet domaćih proizvođača odnosi 127.409.708,41 KM ili 17,17 %, a na realizovani uvoz lijekova inostranih proizvođača 614.597.898,10 KM ili 82,83%.
- U Unsko-sanskom kantonu, u 2020. godini omjer učešća stranih proizvođača u prodaji lijekova u odnosu na domaće proizvođače je približno jednak omjeru koji postoji na nivou Bosne i Hercegovine. Radi poređenja, ilustrativni su podaci o tržištu generičkih lijekova u Republici Hrvatskoj. Ukupan plasman generičkih lijekova u 2018. godini u Republici Hrvatskoj iznosio je,

preračunato u bh. valutu 721,1 milion KM od čega se gotovo 50% odnosilo na četiri domaća proizvođača lijekova (PLIVA, BELUPO, JGL, PHARMA S).

- Podaci o učešću stranih proizvođača na tržištu lijekova u Bosni i Hercegovini i u Unsko-sanskom kantonu, potvrđuju ne samo da strani proizvođači nisu dovedeni u neravnopravan položaj, nego da strani proizvođači imaju dominantan udio na tržištu lijekova Bosni i Hercegovini i u Unsko-sanskom kantonu.
- Pokretanje ovakvih postupaka u vezi sa pozitivnim listama ima za cilj da pokuša smanjiti i onako minorno učešće domaćih proizvođača na tržištu lijekova, i da se stranim proizvođačima obezbijedi dodatni privilegiran položaj, kakav oni nemaju ni u svojim domicilnim zemljama, odnosno u zemljama Evropske unije uopće. Činjenica je da strani proizvođači lijekova i ne pokreću ovakve postupke u drugim zemljama, uključujući i zemlje u okruženju. S tim u vezi, ukazuje se na izričit stav Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, po kome isključivo Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO) odlučuje o prijedlozima farmaceutskih kuća za subvencioniranje lijekova sa liste. Izričito je utvrđeno da su aktivnosti HZZO-a isključene od primjene propisa o zaštiti tržišnog uticaja sve dok obavlja provjerene nadležnosti u svrhu ispunjenja javnih ovlasti iz posebnih propisa. Dakle, prema potpuno jasnom stanovištu Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja Republike Hrvatske „Sve dok djeluje na temelju opće dostupnosti i solidarnosti, te čini sve što je neophodno potrebno za ispunjenje svojih ovlasti u defmiranju i provođenju politike javnog zdravstva HZZO ne podliježe propisima o zaštiti tržišnog natjecanja”.
- Strani proizvođači, nastoje iskoristiti nekonzistentnost pravnog i institucionalnog sistema u Bosni i Hercegovini, pa pod plaštom zaštite prava konkurencije, pokreću zahtjeve koji bi u zemljama Evropske unije definitivno bili odbačeni ili odbijeni, na što nedvojbeno ukazuju i naprijed navedene odluke Evropske komisije i Evropskog suda. Zbog toga, ako bi bio prihvaćen zahtjev na kojem insistira Podnosilac zahtjeva, takva odluka bi dovela u neravnopravan položaj i građane u Unsko-sanskom, a po principu presedana i građane u Federaciji Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini.
- Također bi u neravnopravan položaj bili dovedeni i domaći proizvođači lijekova. Naime, ukoliko bi bio usvojen zahtjev Unifarma, to bi značilo redukciju nadležnosti institucija u Bosne i Hercegovine, koje se staraju o ostvarivanju prava osiguranika na korištenje lijekova na teret sredstava zdravstvenog osiguranja, u odnosu na nadležnosti institucija i prava osiguranika u Evropskoj uniji. Ujedno, s obzirom na pravila i stanovišta evropskih institucija u oblasti konkurencijskog prava, proizvođači lijekova iz Bosne i Hercegovine ne bi imali nikakvih izgleda da osporavaju slične odluke državnih organa u zemljama Evropske unije, dok proizvođači iz zemalja Evropske unije to čine u Bosni i Hercegovini.

Punomoćnik Ponosioca zahtjeva se u podnesku zaprimljenom pod brojem: UP-06-26-3-018-17/22 od 27.12.2022. godine izjasnio na Odgovora za zahtjev osporavajući navode Protivne strane. Podnosilac zahtjeva ne spori da je Vlada obavezna primjenjivati pravne propise kojim je regulirana ova oblast, međutim Vlada je skidanjem lijekova stranih proizvođača sa pozitivne liste lijekova prekršila odredbe Zakona o konkurenciji, odredbe SSP-a, kao i međunarodne ugovore (Sporazum o slobodnoj trgovini s Republikom Turskom i Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini). Podnosilac zahtjeva osporava tumačenje Protivne strane da se protiv Vlade ne može voditi postupak, jer sukladno praksi Evropske

komisije i Evropskog suda pravde na Vladu se ne primjenjuje pravo konkurencije. Podnosilac zahtjeva smatra da u skladu sa članom 2. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji, Vlada predstavlja subjekat prava konkurencije i da se pravo konkurencije u Bosni i Hercegovini razlikuje od prava konkurencije Evropske unije. Podnosilac zahtjeva navodi da ne osporava i ne dovodi u pitanje sistem zdravstvenog osiguranja u Unsko-sanskom kantonu, niti princip solidarnosti na kojem se on temelji, što je nesporno, te nije predmet ovog postupka. Predmet ovog postupka se isključivo tiče zabranjenog sporazuma Vlade, kojim se narušava konkurencija između proizvođača lijekova na relevantnom tržištu diskriminacijom stranih proizvođača lijekova, a favoriziranjem domaćih proizvođača lijekova koje ima za cilj ostvarivanje profita i koje ne djeluje na principu solidarnosti. Slučajevi, odnosno praksa iz Evropske unije koju je opisala Protivna strane, je u potpunosti neprimjenjiva u Bosni i Hercegovini, jer ima drugo pravno i činjenično stanje. Podnosilac zahtjeva je iznio stav da Vlada ne razumije, odnosno ne shvaća prirodu relevantnog tržišta u ovom postupku. Tržište prodaje lijekova putem pozitivne liste lijekova u Unsko-sanskom kantonu predstavlja zasebno relevantno tržište, gdje su cijene lijekova identične i troškove lijekova snose zavodi, za razliku od komercijalne prodaje lijekova gdje pacijent snosi troškove lijekova i gdje su cijene lijekova različite kod privrednih subjekata koji prodaju lijekove.

4. Prikupljanje podatak od trećih osoba

Tokom postupka, Konkurencijsko vijeće je zbog utvrđivanja svih relevantnih činjenica u smislu odredbi člana 35. stav (1) tačke a) i c) Zakona o konkurenciji prikupljalo podatke i dokumentaciju od trećih osoba koje nisu stranke u postupku.

Konkurencijsko vijeće se u smislu člana 35. stav (1) tačke a) i c) Zakona obratilo Zavodu aktom broj UP-06-26-3-018-27/22 od 23.02.2023. godine u kojem je tražilo podatak o procentualnom omjeru zastupljenosti generički lijekovi domaćih i stranih (uvoznih) proizvođača na Novoj Pozitivnoj A Listi lijekova USK u skladu sa finansijskim udjelom domaćih i stranih proizvođača.

Konkurencijsko vijeće je zaprimilo odgovor Zavoda od 07.03.2023. godine u kojem su dostavljeni traženi podaci.

5. Usmena rasprava i dalji tok postupka

Obzirom da se u predmetnom postupku radi o strankama sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je u skladu sa članom 39. stav (1) Zakona održalo usmenu raspravu dana 28.12.2022. godine.

Usmenoj raspravi su prisustvovali punomoćnik Podnosioca zahtjeva, advokat Zlatan Balta iz Sarajeva i direktor Unifarma Sabit Omić, te punomoćnik Protivne strane, advokat Džemil Sabrihafizović iz Sarajeva.

Tok usmene rasprave je zabilježen na Zapisnik (akt broj: UP-06-26-3-018-16/22), a s obzirom da se naprijed navedeni punomoćnici stranaka nisu mogli očitovati na sva pitanja i navode suprotnih strana u samom toku usmene rasprave, Konkurencijsko vijeće je odobrilo da izjašnjenja stranaka, kao i odgovori na pitanja upućena od strane voditelja postupka, dostave naknadno pismenim putem.

Punomoćnik Protivne strane, advokat Džemil Sabrihafizović je u podnesku koji je Konkurencijsko vijeće zaprimilo dana 16.01.2023. godine, pod brojem: UP-06-26-3-018-20/22 dostavio odgovore na pitanja voditelja postupka sa usmene rasprave. U podnesku su dostavljeni podaci o procentualnom učešću domaćih i stranih proizvođača iz 2021. i 2022. godine na pozitivnoj listi lijekova u Unsko-sanskom kantonu.

Punomoćnik Podnosioca zahtjeva, advokat Zlatan Balta se u podnesku koji je Konkurencijsko vijeće zaprimilo pod brojem: UP-06-26-3-018-22/22 dostavio očitovanje na pitanja voditelja postupka sa usmene

rasprave, te je priložio dokumentaciju relevantnu za utvrđivanje učešća lijekova na pozitivnim listama iz 2021. i 2022. godine u Unsko-sanskom kantonu.

Punomoćnik Podnosioca zahtjeva se u podnesku zaprimljeno dana 06.02.2023. godine pod brojem: UP-06-26-3-018-25/22 očitovao na navode Protivne strane iznesene u podnesku zaprimljenom pod brojem: UP-06-26-3-018-20/22 dana 16.01.2023. godine, te ponovio prethodno iznesenu argumentaciju na kojoj bazira svoje tvrdnje o povredi člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji.

6. Relevantno tržište

Relevantno tržište u smislu člana 3. Zakona, te čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta čini tržište određenih proizvoda/usluga koji su predmet obavljanja djelatnosti na određenom geografskom tržištu.

Prema odredbi člana 4. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode i/ili usluge koje potrošači smatraju međusobno zamjenjivim s obzirom na njihove bitne karakteristike, kvalitet, namjenu, cijenu ili način upotrebe.

Prema odredbi člana 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno tržište obuhvaća cjelokupan ili značajan dio teritorije Bosne i Hercegovine na kojem privredni subjekti djeluju u prodaji ili kupovini relevantnih usluga pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uslovima i koji to tržište bitno razlikuju od uslova konkurencije na susjednim geografskim tržištima.

Relevantno tržište proizvoda predmetnog postupka je tržište lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava Zavoda.

Relevantno geografsko tržište je teritorij Unsko-sanskog kantona, budući da se Odluka o listi lijekova iz 2022. godine primjenjuju u Unsko-sanskom kantonu.

U smislu citiranih odredbi Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, te na osnovu podnesenog Zahtjeva, Konkurencijsko vijeće je za relevantno tržište predmetnog postupka utvrdilo tržište lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava Zavoda na području Unsko-sanskog kantona.

7. Utvrđeno činjenično stanje i ocjena dokaza

Nakon sagledavanja relevantnih činjenica i dokaza utvrđenih tokom postupka, činjenica iznijetih na usmenoj raspravi, podataka i dokumentacije iz spisa, pojedinačno i zajedno, te na osnovu izvedenih dokaza, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo sljedeće:

Član 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji određuje da su zabranjeni sporazumi, ugovori, pojedine odredbe sporazuma ili ugovora, zajednička djelovanja, izričiti i prešutni dogovori privrednih subjekata, kao i odluke i drugi akti privrednih subjekata koji za cilj i posljedicu imaju sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu, a koji se odnose na ograničavanje i kontrolu proizvodnje, tržišta, tehničkog razvoja ili ulaganja.

U predmetnom postupku, Podnosilac zahtjeva navodi kako postoji zabranjeni sporazum iz člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji, a koji je prema navodima iz Zahtjeva, nastao donošenjem Odluke o listi lijekova iz 2022. godine od strane Vlade, odnosno skidanjem 29 lijekova Podnosioca zahtjeva i lijekova stranih proizvođača lijekova sa Nove Pozitivne A Liste lijekova USK.

Konkurencijsko vijeće je nesporno utvrdilo da je:

- Na osnovu člana 8. Zakona o lijekovima FBiH, dato je ovlaštenje vladama kantona da na prijedlog kantonalnog ministra zdravstva, donose Listu lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja kantona. Na listu lijekova koju utvrđuje vlada kantona, obavezno ulaze lijekovi koji su uvršteni u Federalnu listu lijekova u skladu sa članom 8. stav (2) Zakona o lijekovima FBiH.
- Članom 9. Zakona o lijekovima FBiH, utvrđeno je da na pozitivnoj listi lijekova kantona, kao i listi lijekova u bolničkoj i zdravstvenoj zaštiti na području kantona može biti ograničen broj zaštićenih naziva lijekova, te da će se kriteriji i uslovi za moguće ograničenje broja zaštićenih naziva lijekova utvrditi pravilnikom federalnog ministra (zdravstva).
- Radi provođenja Zakona o lijekovima FBiH, Federalno ministarstvo zdravstva je donijelo Pravilnik o bližim kriterijima. Pravilnikom o bližim kriterijima utvrđeni su kriteriji za izbor lijekova, postupak i način izrade listi lijekova, te način skidanja lijekova sa listi lijekova u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- Član 11. Pravilnika o bližim kriterijima definira mogućnost ograničavanja broja proizvođača lijekova na kantonalnim listama i obavezu uvrštavanja domaćih i originalnih proizvođača lijekova na liste.
- Vlada je na sjednici održanoj 25.03.2022. godine donijela Odluku o listi lijekova iz 2022. godine, čiji sastavni dio je Pozitivna A Lista lijekova i Pozitivna B Lista lijekova.

Na osnovu dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tokom postupka, Konkurencijsko vijeće je, razmatralo navedeni predmet i donijelo odluku da se privredni subjekat Unifarm u svom zahtjevu odbije, jer radnje koje se stavljaju na teret Vladi, ne predstavljaju zabranjeni sporazum iz člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji. Konkurencijsko vijeće je stava da Vlada, nije ograničila, narušila, niti spriječila tržišnu konkurenciju, u smislu da je zaključila zabranjeni sporazum, koji bi imao za cilj i posljedicu, ograničavanje i kontrolu proizvodnje, tržišta, tehničkog razvoja ili ulaganja.

U ovom postupku, u pogledu ocjene povrede člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji, odnosno postojanja zabranjenog sporazuma, Konkurencijsko vijeće napominje da Odluka o listi lijekova iz 2022. godine, predstavlja opći pravni akt, i ne predstavlja bilo koji od akata koji su nabrojani u članu 4. Zakona o konkurenciji, tj. ne predstavlja ni odluku ili drugi akt privrednih subjekata, imajući u vidu činjenicu kako Zakon o konkurenciji odredbom o „zabranjenom sporazumu“ podrazumijeva postupanje „privrednih subjekata“, u smislu sporazumijevanja između istih, radi činjenja nedopuštenih radnji, bez obzira na način na koji su se sporazumjeli, tj. očitovali svoju volju.

Iz tog razloga pod sporazumom se smatraju i pojedine odredbe sporazuma, ili ugovora, zajednička djelovanja, izričiti i prećutni dogovori, pa čak i odluke ili neki drugi akti „privrednih subjekata“ koji za cilj i posljedicu imaju sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije. Dakle, u smislu člana 4. Zakona o konkurenciji neophodno je da „sporazum“ obuhvaća volju najmanje dva ili više privredna subjekta, kao što i Zakon o konkurenciji navodi u množini. U skladu sa navedenim, Odluka o listi lijekova iz 2022. godine je jednostrani pravni akt koji je donijela Vlada postupajući kao organ izvršne vlasti i nema obilježja zabranjenog sporazuma u smislu člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji. Konkurencijsko vijeće ističe da Vlada donošenjem Odluke o listi lijekova iz 2022. godine, obavlja svoju funkciju organa izvršne vlasti, što ne predstavlja tržišnu aktivnost. Dakle, da bi neki akt predstavljao „zabranjeni sporazum“ iz Zakona o konkurenciji, zahtijeva se više subjekata koji su se sporazumjeli o

nedopuštenim radnjama, bez obzira na koji način očitovali svoju volju, te da se bave privrednom djelatnošću, bez obzira na oblik organizovanja.

Također, imajući u vidu činjenicu i kako je teret dokazivanja u skladu sa članom 36. Zakona o konkurenciji, na stranci koja je pokrenula postupak, slijedom toga, Podnosilac zahtjeva nije uspio dokazati kako Odluka o listi lijekova iz 2022. godine „ima za cilj i posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije“. Konkurencijsko vijeće je u ovom predmetu definisalo relevantno tržište kao tržište lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava Zavoda na području Unsko-sanskog kantona, koje po svojoj prirodi ne predstavlja tržište na kojem postoji tržišno natjecanje između učesnika na ovom tržištu. Pomenuto relevantno tržište nije tržište slobodne konkurencije, nego tržište ograničene konkurencije, koje je kao takvo formirano i uređeno u skladu sa Zakonom o lijekovima FBiH i Pravilnikom o bližim kriterijima. Tržišna ograničenja ogledaju se u tome što se na pozitivnu listu lijekova kantona mogu uvrstiti samo oni zaštićeni nazivi lijekova koji ispunjavaju uslove propisane članom 9. stav (1) Zakona o lijekovima FBiH, kao i kriterije propisane članom 9. Pravilnika o bližim kriterijima. U skladu sa članom 9. stav (2) Zakona o lijekovima FBiH, na pozitivnoj listi lijekova kantona ne moraju se nalaziti svi zaštićeni nazivi lijekova koji ispunjavaju propisane uslove iz člana 9. stav (1) Zakona o lijekovima FBiH, nego se pod određenim uslovima može ograničiti njihov broj lijekova. Konkurencijsko vijeće ističe da je jedno od bitnih ograničenja da je cijena lijekova koji se nalaze na pozitivnoj listi lijekova kantona, u skladu sa članom 7. Pravilnika o bližim kriterijima unaprijed određena i da nije dozvoljeno da nadležna tijela vlasti kantona pregovaraju sa proizvođačima lijekova, odnosno nosiocima odobrenja za stavljanje lijeka u promet, o cijenama lijekova. U skladu sa navedenim, donošenje Odluke o listi lijekova iz 2022. godine nije moglo imati za posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije, jer se ne radi o relevantnom tržištu slobodne konkurencije na kojem postoji tržišna konkurencija između proizvođača lijekova.

Konkurencijsko vijeće odbacuje navod Podnosioca zahtjeva da skidanje određenih lijekova sa Nove Pozitivne liste Unsko-sanskog kantona predstavlja ograničavanje tržišta zbog smanjivanja broja konkurentskih lijekova, te sužavanja izbora lijekova za pacijente. Radi se o pretpostavci Podnosioca zahtjeva, jer uvrštavanje određenog lijeka ne znači automatski da će taj lijek biti izabran od strane liječnika i da će Podnosilac zahtjeva ostvariti finansijsku naknadu. Nadalje, sam pacijent ne bira lijek za koji će mu liječnik izdati recept, nego recept izdaje liječnik, te pacijent preuzima lijek u apoteci, a trošak lijeka snosi Zavod.

Konkurencijsko vijeće smatra da donošenje Odluke o listi lijekova iz 2022. godine nije imalo za cilj sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije, jer Vlada nije ograničila pristup na relevantno tržište, Podnosiocu zahtjeva i stranim proizvođačima. Nesporno je da sa Nove Pozitivne A Liste lijekova USK skinuto 29 lijekova Podnosioca zahtjeva, kao i dio lijekova drugih stranih proizvođača. Podnosilac zahtjeva je naveo da su strani proizvođači skinuti sa Pozitivne liste u pojedinim grupama lijekova (ATC grupama) u kojim domaći proizvođači nude svoje lijekove. Konkurencijsko vijeće je analiziralo tabele Podnosioca zahtjeva koje su dostavljene kao prilozi Zahtjevu i očitovanju Podnosioca zahtjeva od 17.01.2023. godine u kojim je prikazano da su u pojedinim grupama lijekova skinuti lijekovi Podnosioca zahtjeva i stranih proizvođača, jer su dostupni lijekovi domaćih proizvođača. Podnosilac zahtjeva je posebno istaknuo pojedine grupe lijekova (ATC grupe M05BA06, C07AB07, M01AB05, A07EC02, A02BC01 i C07AG02) u kojim su skinuti lijekovi stranih proizvođača, a u kojim dominiraju domaći proizvođači lijekova. Također, Podnosilac zahtjeva navodi da su u 59 ATC grupa lijekova skinuti lijekovi stranih proizvođača. Konkurencijsko vijeće nije prihvatilo tvrdnju Podnosioca zahtjeva da navedeno predstavlja kršenje člana 4. stav (1) tačka b) Zakona o konkurenciji, jer Konkurencijsko vijeće je stava da se relevantno tržište lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava Zavoda na području Unsko-sanskog kantona ne može segmentirati na pojedinačne grupe lijekova, nego se posmatra kao cjelovito tržište, shodno finansijskom udjelu stranih i domaćih proizvođača i distributera lijekova.

Član 9. Zakona o lijekovima FBiH i član 11. Pravilnika u bližim kriterijima definira mogućnost ograničavanja broja zaštićenih lijekova proizvođača i obavezu uvrštavanja domaćih i originalnih proizvođača lijekova. Na osnovu citiranih odredbi, Vlada je donošenjem Odluke o listi lijekova iz 2022. godine smanjila prisustvo lijekova koje zastupa privredni subjekat Unifarm, za 29 lijekova u odnosu na Prethodnu Pozitivnu Listu lijekova USK, za što ima ovlasti. Vlada kao donosilac Odluke o listi lijekova iz 2022. godine, smanjenjem broja stranih lijekova iz pojedinih ATC grupa lijekova nije isključila strane proizvođače sa Nove Pozitivne A Liste lijekova USK, jer relevantno tržište lijekova u ovom predmetu se posmatra kao cjelovito tržište lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava Zavoda na području Unsko-sanskog kantona uzimajući u obzir ukupan udjel stranih i domaćih lijekova na Novoj Pozitivnoj A Listi lijekovi USK.

Podnosilac zahtjeva ističe da je skidanje lijekova koje zastupa sa Nove Pozitivne A Liste lijekova USK prouzročilo negativne finansijske posljedice po njega, što Konkurencijsko vijeće nije utvrđivalo, jer nije nadležno za utvrđivanje eventualne izgubljene dobiti, za što je nadležan sud u parničnom postupku.

Konkurencijsko vijeće zaključuje kako je Vlada postupala u skladu sa svojim ovlaštenjima koja proizlaze iz člana 9. Zakona o lijekovima FBiH. Donošenjem Odluka o listi lijekova iz 2022. godine smanjen je broj lijekova stranih proizvođača lijekova, što uključuju i Podnosioca zahtjeva, ali isti su prisutni na istoj u skladu sa važećim propisima, te da su ostvarili veći prihod od domaćih proizvođača lijekova, što je vidljivo iz finansijskog udjela stranih proizvođača od 52,47%, u odnosu na lijekove domaćih proizvođača sa 47,53%. Naime, iz dopisa Zavoda od 07.03.2023. godine, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da su od stupanja na snagu Odluke o listi lijekova iz 2022. godine, pa do 31.12.2022. godine strani proizvođači na osnovu plasiranih lijekova koji su na novoj Pozitivnoj Listu lijekova USK ostvarili prihod od 6.335.799,82 KM, dok su domaći proizvođači ostvarili prihod od 5.739.241,47 KM. Iz naprijed navedenog, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da donošenje Odluke o listi lijekova iz 2022. godine nije imalo za cilj sprječavanje, ograničavanje, niti narušavanje tržišne konkurencije, te da nije došlo do štetnih posljedica za strane proizvođače lijekova, jer kvantitativni podaci ukazuju da strani proizvođači imaju veliki broj lijekova na Novoj Pozitivnoj Listi lijekova USK, te da ostvaruju značajan finansijski prihod prodajom lijekova sa Nove Pozitivne Listi lijekova USK. Dakle, evidentno je da Podnosilac zahtjeva i strani proizvođači lijekova nisu isključeni sa tržišta lijekova koji se mogu propisivati i izdavati na teret sredstava Zavoda na području Unsko-sanskog kantona, te da ne postoji diskriminacija stranih proizvođača lijekova u odnosu na domaće proizvođače lijekova kako tvrdi Podnosilac zahtjeva.

S obzirom da Konkurencijsko vijeće u svrhu ocjene datog slučaja, a u skladu sa članom 43. stav (7) Zakona o konkurenciji može koristiti sudskom praksom Evropskog suda pravde i odlukama Evropske komisije, stupanjem na snagu SSP-a, primjena člana 43. stav (7) Zakona o konkurenciji je posebno dobila na značaju, obzirom da je istim sporazumom primjena kriterija i pravne stečevine Evropske unije, postala obavezna, u skladu sa članom 71. SSP-a. Predmeti Evropskog suda pravde i Evropske komisije na koje se Podnosilac zahtjeva pozivao u svom Zahtjevu, nisu relevantni za ovaj postupak, jer Evropska komisija, a ni Evropski sud pravde ne vode postupke protiv organa izvršne vlasti, jer se na njih ne primjenju pravo tržišne konkurencije Evropske unije. Imajući u vidu da se u predmetni postupak vodi protiv organa izvršne vlasti, tj. Vlade, Konkurencijsko vijeće smatra da sudska praksa Evropskog suda pravde i odluke Evropske komisije nisu primjenjive u ovom predmetu.

Podnosilac zahtjeva ukazuje da je Vlada skidanjem lijekova stranih proizvođača sa pozitivne liste lijekova prekršila članove 19., 21. i 124. SSP-a, kao i međunarodne ugovore (Sporazum o slobodnoj trgovini s Republikom Turskom i Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini), što je irelevantno za ovaj postupak. Konkurencijsko vijeće nije nadležno za tumačenje i utvrđivanje kršenja SSP-a, niti pomenutih međunarodnih ugovora, za što su nadležne druge institucije. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine koje je obrazložilo svoj stav u aktu broj: 06-19-1127-1/22 od 10.05.2022. godine koji se nalazi u spisu, vezano za kršenje međunarodnih ugovora. Konkurencijsko vijeće u ovom

postupku utvrđuje činjenice i primjenju pravo u skladu sa svojim nadležnostima iz člana 25. Zakona o konkurenciji.

Konkurencijsko vijeće nema stvarnu nadležnost da cijeni ispravnost postupka revidiranja pozitivnih listi lijekova, koje se donose temeljem Zakona o lijekovima FBiH i Pravilnika o bližim kriterijima. Konkurencijsko vijeće smatra da je kao tijelo za zaštitu tržišne konkurencije u Bosni i Hercegovini, nije zaduženo za revidiranje proširivanje, sužavanje, mijenjanje ili pak ukidanje pozitivnih listi lijekova donesenih od kantonalnih vlada, takvo postupanje bi bilo suprotno stvarnoj nadležnosti ovog organa, te bi dovelo do pravne nesigurnosti. Dakle, stanovište Konkurencijskog vijeća je da se lijekovi uvrštavaju na pozitivne liste na način i pod uslovima koji su određeni propisima i u skladu sa stajalištima struke i nauke, te potrebama zdravlja stanovništva.

U postupku utvrđivanja činjeničnog stanja, uzeta je u obzir i okolnost da sredstva obveznog zdravstvenog osiguranja nisu budžetska sredstva, odnosno da se ista formiraju na osnovu obaveznog davanja koja su jednaka za sve osiguranike, kao krajnje korisnike istih, te da iz tih sredstava svi ostvaruju jednaka prava neovisno od iznosa doprinosa koji svaki osiguranik uplaćuje, čime se u potpunosti primjenjuje princip solidarnosti. Sukladno navedenom i važećim zakonodavstvom, vlade kantona donose odluke o pozitivnim listama, te na taj način odlučuju o namjeni ličnih sredstava prikupljenih u fond obavezne zdravstvene zaštite. Također, prema važećim propisima, način finansiranja i nabavka lijekova iz sredstava obavezne zdravstvene zaštite, što uključuje i pozitivnu listu lijekova, podliježe kontroli zakonitosti od strane nadležnih organa, prvenstveno Federalnog ministarstva zdravstva, te pripadajućih kantonalnih i federalnih inspekcija sa posebnih ovlaštenjima.

Na osnovu gore navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 1. dispozitiva ovoga Rješenja.

8. Troškovi postupka

Punomoćnik Protivne strane advokat Džemil Sabrihafizović dostavio je dana 16.01.2023. godine u zakonom predviđenom roku troškovnik, koji je zaprimljen pod brojem: UP-06-26-3-018-21/22.

Punomoćnik Podnosioca zahtjeva advokat Zlatan Balta dostavio je dana 17.01.2023. godine u zakonom predviđenom roku troškovnik, koji je zaprimljen pod brojem: UP-06-26-3-018-22/22.

Članom 105. stav (1) Zakona o upravnom postupku je propisano da u pravilu svaka stranka snosi svoje troškove postupka (koji uključuju i troškove za pravno zastupanje), a članom 105. stav (2) istog Zakona je propisano da kada u postupku učestvuju dvije ili više strana sa suprotnim interesima, strana koja je izazvala postupak, a na čiju je štetu postupak okončan, dužna je protivnoj stranci nadoknaditi opravdane troškove koji su nastali u postupku. Ako je u takvom slučaju koja od stranaka djelimično uspjela sa svojim zahtjevom, ona je dužna nadoknaditi protivnoj stranci troškove srazmjerno dijelu svog zahtjeva s kojim nije uspjela.

U skladu sa odlukom navedenom u dispozitivu ovog Rješenja Podnosioci zahtjeva nisu uspjeli u svom Zahtjevu, pa su dužni nadoknaditi troškove postupka Protivnoj strani.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da punomoćnik Protivne strane advokat Džemil Sabrihafizović, u skladu sa članom 18. tačka 2. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata Federacije Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 22/04 i 24/04), ima pravo na naknadu troškova. Obzirom da je punomoćnik Protivne strane obaveznik poreza na dodatnu vrijednost (PDV), obračunati troškovi se uvećavaju za iznos PDV-a.

Punomoćnik Podnosioca zahtjeva advokat Zlatan Balta nije uspio u svom Zahtjev, pa mu se odbija zahtjev na naknadu troškova postupka.

U skladu sa članom 18. tačka 2. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata Federacije Bosne i Hercegovine, obračunati su troškovi punomoćnika Protivne strane advokata Džemila Sabrihafizovića i to: Odgovor na zahtjev u iznosu od 240,00 KM uvećano za PDV 280,80 KM i za zastupanje na usmenoj raspravi u iznosu od 240,00 KM uvećano za PDV 280,80 KM. Slijedom navednog, Podnosilac zahtjeva je u obavezi uplatiti ukupan iznos od 561,60 KM punomoćniku Protivne strane advokatu Džemilu Sabrihafizoviću.

Na osnovu gore navedenog Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tačkama 2. i 3. dispozitiva ovoga Rješenja.

9. Administrativna taksa

Podnosioci zahtjeva na ovo Rješenje u skladu sa članom 2. tarifni broj 107. stav (1) tačka g) Odluke o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 30/06, 18/11 i 75/18) (u daljem tekstu: Odluka o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem) su obavezni platiti administrativnu taksu u iznosu od 1.500,00 KM u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.

U skladu sa odredbom člana 3. stav 2. tačka b) Odluke o visini administrativnih taksi u vezi s procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem, Podnosioci zahtjeva nakon izvršene uplate su dužni uplatnicu kao dokaz o izvršenoj uplati administrativne takse dostaviti Konkurencijskom vijeću, prije dostavljanja Rješenja.

Ukoliko Podnosioci zahtjeva ne izvrše uplatu administrativne takse, Konkurencijsko vijeće će pokrenuti postupak prinudne naplate po proceduri koja je propisana članom 18. Zakona o administrativnim taksama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 16/02, 19/02, 43/04, 8/06, 76/06, 76/07 i 3/10).

Imajući u vidu navedeno, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 4. dispozitiva ovog Rješenja.

10. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovoga Rješenja nije dozvoljena žalba.

Nezadovoljna stranka može pokrenuti Upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana primitka, odnosno objavljivanja ovoga Rješenja.

Predsjednik

Nebojša Popić